ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Cilt/Volume: 26, Sayı/Issue: 3, Yıl/Year: 2026
e-ISSN: 2667-8683

AÜSBD
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
Anadolu University Journal of Social Sciences

Yazılı Basında Afet Haberciliği ve İktidar: Medya Sahiplik Yapıları ve Söylem Dönüşümü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz

Disaster Journalism and Power: A Comparative Analysis of Media Ownership Structures and Discourse Transformation in Turkish Print Media

Sena AYDIN[1] Hamit KARDAŞ[2]

Başvuru Tarihi/Submitted: 15.04.2026 **Kabul Tarihi/Accepted:** 24.07.2026

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Öz

Bu çalışma, Türkiye'de afet haberciliğini şekillendiren medya-iktidar ilişkisini tarihsel bir karşılaştırma üzerinden incelemeyi amaçlar. Bu doğrultuda, Türkiye'nin yaşadığı iki büyük deprem -17 Ağustos 1999 ve 6 Şubat 2023- örnek olay olarak seçilmiş; her bir depremi izleyen ilk hafta boyunca beş gazetenin afet gündemini nasıl çerçevelediği söylem analizi yöntemiyle karşılaştırmalı biçimde ele alınmıştır. Karşılaştırmalı söylem analiziyle, yazılı basının güç ilişkileri temelinde egemen söylemi inşa ederken başvurduğu argümanları, görmeyi ve görmemeyi tercih ettiği noktaları, haber dilinin zamanın jargonuyla ilişkisini, incelenen gazetelerin mevcut mülkiyet yapılarının içerikle doğrudan ilişkisini iki dönemin benzerliği ve farklılıkları üzerinden ortaya koymaya çalışır. Bu çalışmanın, teorik alt yapısı, egemen söyleme ilişkin rıza üretiminin en önemli araçlarından birinin medya olduğundan hareketle, medya-iktidar ilişkisini sermaye politikası üzerinden tartışan eleştirel perspektiften ele alınır. Çalışma, gazetelerin sahiplik yapılarının ve mevcut iktidar ile ilişkilerinin haberin çerçevelenmesine yansımalarının anlaşılmasını amaçlamaktadır. Sonucun, güç ilişkileri bağlamında ana akımdaki söylemin nasıl inşa edildiğine ilişkin bir kavrayışa katkı sunması beklenir. Çalışma, iki farklı dönemde yaşanan büyük afetlerin haber söylemi üzerinden çözümlenmesiyle, medyanın kriz anlarındaki temsil biçimlerine tarihsel bir perspektif sunmaktadır. Bu karşılaştırmalı yaklaşım, yalnızca geçmişe dair bir inceleme değil; günümüz medya düzeninde kriz ve iktidar ilişkilerinin nasıl biçimlendiğini anlamaya da katkı sağlayan bir çerçeve niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Afet haberciliği, kriz iletişimi, kitle iletişimi, medya sahipliği, siyasal iletişim

JEL Kodu: L82, D72

Abstract

This study examines the media-power relationship that shapes disaster journalism in Turkey through a historical comparative lens. To this end, two major earthquakes -the 17 August 1999 Marmara earthquake and the 6 February 2023 Kahramanmaraş earthquakes- are selected as case studies, and the way five newspapers framed the disaster agenda during the first week following each event is analyzed through comparative discourse analysis.Using comparative discourse analysis, it investigates how print media constructed dominant discourse through power relations, which aspects of the events were emphasized or obscured, how news language reflected the prevailing jargon of each period, and how newspapers' ownership structures shaped their coverage. The theoretical framework adopts a critical perspective that understands the media as one of the key instruments in the production of consent for hegemonic discourse. In this context, the relationship between media and power is discussed through the lenses of capital and political economy. The study seeks to reveal how the ownership structures of newspapers and their relationships with political power are reflected in news framing. The findings are expected to contribute to a better understanding of how mainstream discourse is constructed within power relations. By analyzing news discourse on two major disasters from different historical periods, the study also offers a historical perspective on media representations in times of crisis. In this respect, the comparative framework provides not only an examination of the past but also a basis for understanding how crisis narratives and power relations are shaped in today's media environment.

Keywords: Disaster journalism, crisis communication, mass communication, media ownership, political communication

JEL Code: L82, D72

Atıf/Citation: Aydın, S., & Kardaş, H. (2026). Yazılı basında afet haberciliği ve iktidar: Medya sahiplik yapıları ve söylem dönüşümü üzerine karşılaştırmalı bir analiz. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(3), 1615-1636.

[1] İstanbul Ticaret Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Medya ve İletişim Bölümü, Dr. Öğr. Üyesi, senaaydin@ticaret.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5241-629X

[2] hamitkardas@gmail.com, ORCID: 0000-0003-1293-310X

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.
Bu eser Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Giriş

Haberin nasıl hikayeleştirildiği konusu her zaman incelenmeye değer bir alandır. Haber, var olduğu mecranın sahipleri, editörler, gazeteciler ve haber kaynakları arasındaki mevcut ilişkiler ağında (Golding & Murdock, 1997: s. 67) belli bir söylem üzerinden hikayeleştirilir. "Dünyada yaşanan olayların çoğu hakkında bilgi edinimi ve kanaat oluşumu büyük ölçüde, milyonlarca kişinin paylaştığı basın ve televizyondaki haber söylemine dayanır" (van Dijk, 1988b: s. 371). Bu durum, internet çağında da öncesinde de, mecranın değişmesi ya da mecralar arasındaki ağırlıkların kayması dışında, fark olmaksızın tüm zamanların gerçeği olarak kabul edilebilir. Eleştirel paradigmanın temel aksını belirleyen ezen-ezilen, yöneten-yönetilen mücadelesi, haberin (ya da hikâyenin) içeriğinde her daim gözlemlenmesi gereken temel unsurdur. Zira, içerikteki karşıtlıklar üzerinden, Herman ve Chomsky'nin meşhur tabiriyle "rızanın imalatını" (Herman & Chomsky, 1988) okumak mümkündür. İçerikteki söylem, egemen ideolojinin kitleler için daimî olarak yeniden inşa edilmesinde belirleyicidir. Daha genel bir açıklamayla, medya, devletin ideolojik aygıtlarından biri olarak, bir propaganda makinesidir. Haberin nasıl çerçevelendiği, medya çalışmalarında uzun süredir merkezi bir sorudur. Entman'ın (1993: s. 52) klasik tanımıyla çerçeveleme, "algılanan gerçekliğin bazı boyutlarını seçerek öne çıkarmak ve bunu, belirli bir sorun tanımını, nedensel yorumu, ahlaki değerlendirmeyi ve/veya eylem önerisini teşvik edecek biçimde iletişim metninde işlemektir." Bu çerçeve, kriz anlarında haber söylemini analiz etmek için özellikle açıklayıcı bir araç sunar.

Bu çalışmada, afet haberciliği ve medya-iktidar ilişkisi, iki büyük deprem örneği üzerinden karşılaştırmalı söylem analizi yöntemiyle ele alınmaktadır. 17 Ağustos 1999 ve 6 Şubat 2023 depremleri, yalnızca ölçek ve etkileri bakımından değil, içinde bulundukları politik konjonktür ve ardından gelen toplumsal dönüşümler açısından da yüksek analitik değer taşıyan örnek olaylardır. Bu örnek olaylar üzerinden beş gazetenin afet haberciliğine yaklaşımı karşılaştırmalı biçimde incelenmektedir. Yapılan analizin amacı, yazılı basının güç ilişkileri temelinde egemen söylemi inşa ederken başvurduğu argümanları, görmeyi ve görmemeyi tercih ettiği noktaları, haber dilinin zamanın jargonuyla ilişkisini, incelenen gazetelerin mevcut mülkiyet yapılarının içerikle doğrudan ilişkisini iki dönemin benzerliği ve farklılıkları üzerinden ortaya koymaktır. Bu karşılaştırma, yalnızca iki tarihsel olayın medya yansımalarını değil, aynı zamanda Türkiye'de medyanın kriz anlarındaki söylem biçimlerinin zaman içindeki sürekliliğini ve dönüşümünü görmemize imkân tanımaktadır. 1999 ve 2023 depremleri arasında geçen çeyrek asır, medya sahipliği yapısının dönüşmesi: siyasal iktidar-sermaye ilişkilerinin yeniden biçimlenmesi ve dijital platformların haber ekosistemine eklemlenmesi açısından belirleyici bir dönem olmuştur. Bu nedenle, araştırma, yalnızca geçmişin bir karşılaştırması değil, günümüz medya düzenini anlamaya yönelik tarihsel bir perspektif de sunmaktadır. Son yıllarda yapılan bazı çalışmalar, kriz anlarında dijital iletişim ağlarının (Aldamen & Hacimic, 2023) ve medya sahipliği yapılarına bağlı editoryal yönelimlerin (Akser & Baybars-Hawks, 2024) egemen söylemi nasıl yeniden ürettiğini göstermektedir. Ayrıca sosyal medya, devlet otoritesi ve çevrimiçi kanaat önderleri arasındaki yeni güç dengeleri bu tarihsel süreklilik içindeki dönüşümün dijital çağdaki izdüşümünü ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, 1999 ve 2023 örnekleri arasındaki söylemsel karşılaştırma, medya-iktidar-sermaye eksenindeki değişim ve devamlılıkları görünür kılma açısından hâlâ analitik bir değer taşımaktadır.

Bu çalışmanın teorik alt yapısı kapitalist sisteminin mevcut dünya düzenindeki en makul seçenek olduğuna dair söylemin yeniden üretilmesi gerektiğine dikkat çeken (Fuchs, 2015: s. 123) egemen söylemin ve onun ihtiyaç duyduğu rıza üretiminin en önemli araçlarından birinin medya olduğunu vurgulayan ve medya-iktidar ilişkisini sermaye politikası üzerinden tartışan eleştirel perspektif ve ekonomi-politik analizdir.

Medya kuruluşlarının büyük çoğunluğunun, ticari işletmeler veya holdingler tarafından kontrol edildiği ve medyanın içeriğinin belirlenmesinde ekonomik çıkarların rolü medya ekonomi politiğini en temel argümanıdır. Reklam gelirleri ve kurumsal sponsorluklar, medya içeriğinin belirlenmesinde etkili faktörlerdir ve büyük şirketlerin reklam bütçeleri, medya kuruluşlarının politikalarını etkileyebilir. Benzer şekilde, medya sahipliği ve yönetimi, içeriğin hangi perspektiflerin ve çıkarların temsil edileceğini belirlerken sermaye iktidarının etkisini taşır. Medya, demokratik bir toplumda siyasi süreçlerin tartışılması, kamuoyunun bilgilendirilmesi ve yöneticilerin hesap vermesi açısından kritik bir rol oynar. Ancak, medyanın siyasi otoriteyle olan ilişkisi, özgürlük: sansür, propaganda ve manipülasyon gibi sorunlara yol açabilir. Siyasi liderler, medyayı kendi ajandalarını ilerletmek için kullanabilir veya eleştirileri bastırmak için baskı uygulayabilirler. Bu ilişkiyi anlamak, medya kuruluşlarının işleyişi, içerik seçimi ve toplumsal etkisi üzerindeki anlayışımızı derinleştirmemize yardımcı olabilir. Bu nedenle,

literatür kısmında, "haber"i ve medya-iktidar- ideoloji ilişkisini tartışırken, Türkiye'deki basına dair bir arka plana da yer verilir.

Türkiye, coğrafi açıdan her ne kadar bir "deprem ülkesi" olsa da elbette tüm sarsıntıların düzeyi ve sonuçları aynı etkide değildir. Şiddeti, etkisi ve sonuçları bakımından en ağır bu iki büyük depremin, yakın siyasal tarihte politik sembolik karşılığı da kayda değerdir. 17 Ağustos 1999 depremi, Adalet Kalkınma Partisi'ni 3 Kasım 2002'de iktidara taşıyan bir dizi sebep arasında, bir önceki "devlet organizasyonunun çöküşünü" ya da "düzenin yozlaşmasını" ortaya koyan en keskin virajlardan biri olarak görülür. 2023 yılı Mayıs ayında yapılacak olan genel ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin hemen öncesinde gerçekleşen 6 Şubat 2023 depremi ise Türkiye siyasetini köklü bir şekilde dönüştüren en sembolik eşiklerden biri olan 1999 depremi ile karşılaştırmalı incelendiğinde kamusal bilinçlendirme, kamuoyu oluşturma, politik aktörleri denetleme ve tartışma yürütme gibi medya işlevleri açısından açıklayıcı gücü yüksek bir vaka olma ihtimali yüksektir. İlk depremde iktidara yürüyen bir muhalif momentte olan iktidar ikinci depremde felaketin muhatabı olmak durumunda kalmıştır. Bu bağlamda bu bloğun medya aktörlerinin iki felaket esnasında ve sonrasında iletişim kanallarını nasıl kullandıkları, bu iki depremi ele alış biçimleri: sermaye-iktidar-ideoloji ilişkisi bağlamında medyanın rolünü ortaya koymak için net bir karşılaştırma olanağı sunar.

Rızanın Üretimi ve Medya

"Haber"in ne olduğuna dair tartışmalar, tanımın ya da kapsamın teorik düzeyde idealize edilmiş formuyla gerçek hayat pratikleri arasındaki bir spektrumda devam eder. Tarafsızlık, nesnellik, haberin neyi gördüğü/görmediği, nasıl bir perspektiften gördüğü, içinde yer aldığı bağlam gibi bir dizi faktör haberin gerçekle ilişkisini belirler. Haberin ya da habercinin motivasyonu, tüm bu denklemin neresinde konumlanacağına dair bir çerçeve çizer.

İnceoğlu ve Çoban haberi "Bir olayın raporu, acele bir şekilde kaleme alınmış edebiyat ve yarının tarihi… bir bilgi aktarma operasyonu" olarak tanımlar (2016: s. 13). Buradaki her bir tanımlama aslında haberin nasıl ele alındığına ve gerçekle ilişkisine ilişkin başka bir yaklaşıma işaret eder. Bir tür "rapor" ya da döküm olduğu üzerinden tanımlandığında, tarafsızlık, objektiflik gibi gazeteciliğin standart ilkelerinin baz alındığı kurallar ve etik ilkeler bütününden bahsedilir. Objektiflik, tipik olarak izleyicinin ya da okuyucunun güvenini sürdürmek için gerekli bir standart olarak görülür. Bu, gazetecilerin ve diğer yazarların kişisel fikir veya duygulardan kaçınarak bilgileri tarafsız ve gerçeklere dayalı bir şekilde sunmalarını gerektirir. Gazetecilikte objektiflik temel bir ilkedir ve haberciliğin kişisel inanç veya duygulardan ziyade gerçeklere, kanıtlara ve güvenilir kaynaklara dayanması gerektiğine işaret eder. Ancak iş "hikâye anlatmaya" (story) geldiğinde öznellik sürecin önemli bir parçası olabilir. İyi bir hikâye genellikle karmaşık motivasyonları, duyguları ve bakış açıları olan karakterleri içerir ve yazarın bu unsurları yorumlaması anlatılan hikâyenin mahiyetini büyük ölçüde etkileyebilir. Nitekim hikâye ve nesnellik arasındaki ilişki, haberin bağlamına ve amacına bağlıdır. Gazetecilikte üretilen haber metinleri gibi özel yazım türlerinde nesnellik kritik öneme sahip olsa da ikna edici ve duygusal açıdan yankı uyandıran bir anlatı yaratmak için başvurulan daha öznel bir yaklaşım gerçekliğe dair birçok unsuru gölgeleyebilir.

Haberin toplumsal işlevine ilişkin temel yaklaşımlardan biri Herman ve Chomsky'nin propaganda modelidir. Eleştirel teoride, post-Marksist bir perspektiften kitleleri kapitalist sisteme ikna etme modeli olarak kavramsallaştırdıkları "rızanın imalatı" ifadesi, demokratik toplumlardaki kitle iletişim araçlarının kamuoyunu manipüle ettiği ve iktidardakilere fayda sağladığı bir anlatının inşa sürecini imler. Haberlerin rızanın imalatı için kullanılması, daha geniş kitle iletişim araçlarının bir parçası olan haber medyasının, kamuoyunu şekillendirme ve iktidardakilerin çıkarlarını destekleme amacıyla anlatılar inşa etmesidir. Herman ve Chomsky'e göre medya, kar elde etme ve bilgi kaynaklarına erişimi sürdürme ihtiyacı da dahil olmak üzere: sorunlar hakkında gerçekten tarafsız ve nesnel bir şekilde haber yapma yeteneklerini sınırlayan bir dizi kısıtlama içinde faaliyet gösterir.

Rıza Üretimi'nde Herman ve Chomsky, haber medyası da dahil olmak üzere kitle iletişim araçlarının genellikle baskın ideolojileri güçlendiren ve muhalif sesleri susturan bir propaganda sistemi olarak hizmet ettiğini öne sürer. Medya tarafından kamuoyunu şekillendirmek için kullanılan beş filtreyi şöyle sıralarlar: medya sahipliği, reklam gelirleri, egemenlerin gözetimindeki uzmanların medyada yer bulması, aşırı saldırı mahiyetine bürünen eleştiri ve komünizm karşıtlığı ya da zamanın ruhu için en elverişli düşman neyse ona ilişkin karşıtlık. Genel

olarak, rıza üretimi ile haberler arasındaki ilişki, haber medyası da dahil olmak üzere kitle iletişim araçlarının, genellikle marjinal gruplar ve muhalif seslerin susturulması pahasına, iktidardakilerin yararına olacak şekilde rıza üretmek ve kamuoyunu şekillendirmek için kullanılabilmesidir. Kavram, bu engellerin üstesinden gelmek ve dünyanın daha doğru ve çeşitli bir resmini elde edebilmek için eleştirel medya okuryazarlığına ve bağımsız medya kaynaklarına olan ihtiyacı vurgular.

Yöntem

Haber Diline Söylemsel Yaklaşım

Bu bağlamda söylem eleştirel yaklaşımın üzerinde durduğu ana unsurlardan biridir. Sosyal bağlamlarda anlamı oluşturmak ve yeniden üretmek için dili kullanma yolu olarak tanımlanabilir. İnsanların dünyayı ve dünyadaki yerlerini anlama biçimlerini şekillendiren bir dizi inanç, değer ya da fikri, yani bir anlamda ideolojiyi, inşa eder. Bu bağlamda, politika, medya ve günlük yaşam gibi farklı bağlamlarda dilin üretimini, dolaşımını ve yorumlanmasını içeren sosyal bir pratiktir. Söylem, ideolojik inançları ifade etmenin ve yeniden üretmenin bir aracı olarak görülebilirken, ideoloji söylemi yorumlamak ve anlamak için bir çerçeve sağlar. Başka bir deyişle, söylem ideoloji tarafından şekillendirilir ve ideoloji söylem aracılığıyla pekiştirilir. Örneğin, politik söylemde, belirli dil ve söylem stratejilerinin kullanımı, belirli ideolojik konumları desteklemeye ve güçlendirmeye hizmet edebilir. Muhafazakarlık veya sosyalizm gibi siyasi ideolojiler, dil seçimleri, çerçeveleme ve diğer söylem stratejileri aracılığıyla iletilebilir. Benzer şekilde, medya söyleminde belirli dil ve söylem stratejilerinin kullanılması, baskın ideolojik inanç ve değerlerin pekiştirilmesine hizmet edebilir.

Aynı zamanda söylem, mevcut ideolojilere meydan okuyabilir ve onları dönüştürebilir. Dil ve söylem stratejilerinin kullanımı yoluyla, mevcut ideolojik çerçevelere meydan okuyan ve potansiyel olarak dönüştüren yeni anlamlar ve anlayışlar üretilebilir. Örneğin, feminist söylem, cinsiyet eşitsizliğini güçlendiren cinsiyetçi dili ve söylemleri vurgulayarak ve eleştirerek baskın ataerkil ideolojilere meydan okuyabilir.

Söylemin anlam inşa etme, normları oluşturma, pekiştirme, ana akım değerleri kurumsallaştırma işlevi nedeniyle, iktidar ve egemen ideolojiyle ilişkisi, haber metinlerini analiz ederken gözetilmesi gereken temel bağlamlardan biridir. Bir medya biçimi olarak haberin söylemi ideolojiyi şekillendirmedeki rolüyle doğrudan ilintilidir. Haber kuruluşları hangi konuların haber olarak işleneceğine, nasıl sunulacağına ve hangi dilin kullanılacağına karar verirken bazı ideolojik tercihler de yapmaktadırlar. Bu tercihler sonucunda haberler kamuoyunu belirli biçimlerde etkileyebilir, siyasi gündemleri şekillendirebilir ve baskın ideolojileri güçlendirebilir veya onlara karşı çıkabilir.

Söylem analizi ise sosyal bağlamlarda anlam yaratmak için dilin nasıl kullanıldığını anlamaya çalışan geniş ve disiplinler arası bir çalışma alanıdır. Bir başka deyişle "anlamın söylem pratikleri yoluyla sosyal olarak inşa edilme yollarına odaklanarak, kullanımdaki dil olarak anlaşılan sosyal iletişim çalışmasıdır" (van Dijk, 1997: s. 1). Bu çalışmada haber metinleri birincil analiz nesnesi olarak ele alınmaktadır. van Dijk (1988a), haberi yalnızca bir bilgi aktarım biçimi olarak değil: söylemsel bir pratik olarak konumlandırır; gazetelerin neyi, nasıl ve hangi sırayla sunduğunun ideolojik inşa süreciyle doğrudan ilişkili olduğunu gösterir.

van Dijk, söylem analizini, dil kullanımına içkin olan güç ilişkilerini ve ideolojileri ortaya çıkarmaya çalışan eleştirel bir yaklaşım olarak görür. Söylem analizinin üç analiz düzeyine odaklanması gerektiğini savunur: Makro, orta ve mikro. Makro düzey: söylemin oluştuğu sosyal ve kültürel bağlama odaklanırken, orta düzey: söylemi şekillendiren söylemsel uygulamalara ve yapılara odaklanır. Mikro düzeyin odağı ise, gerçek dil kullanımı ve söylem yoluyla üretilen anlamlardır.

Bu çalışmada mikro düzey, bulgular bölümünde sistematik biçimde operasyonelleştirilmiştir. Analiz, manşet ve spot başlıklarındaki kelime seçimleri (duygusal yüklü sıfatlar, abartı ifadeleri, aciliyet bildiren sözcükler), cümle yapılarındaki etken/edilgen kullanım tercihleri (sorumluluğun gösterilmesi ya da gizlenmesi stratejileri) ve retorik araçlar (tekrar, karşıtlık kurma, metaforik ifadeler) üzerinden yürütülmüştür. Her haber bu üç eksende (sözcüksel seçim, sözdizimsel yapı, retorik strateji) okunmuş, tespit edilen mikro düzey ögeler makro düzeydeki tematik çerçevelerle (devletin yetersizliği, dayanışma vurgusu vb.) ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

Temel amaçlarından biri gazete metinleri üzerinden güç ilişkilerini ve egemen söylemin nasıl inşa edildiğini ortaya koymak olan bu çalışmada, Foucault'nun işaret ettiği üzere, dilin bilgi ve güç ilişkileri üretmek için kullanıldığı yollara odaklanabilmek için söylem analizi tercih edilmiştir. Bu açıdan yöntem ve teorik alt yapının yönelimleri örtüşür. Foucault'nun vurguladığı şekliyle söylemlerin sadece gerçekliğin temsilleri olmadığı, aktif olarak onu şekillendirdiği ve inşa ettiği tespiti ve Habermas'ın söylemin altında yatan iletişimsel süreçlere odaklanarak, rasyonel argümantasyon ile fikir birliği oluşturmanın önemine işaret etmesi çalışmanın sorusuna cevap ararken yaptığı yöntem tercihinde belirleyicidir. Nitekim, söylem analizi, dilin sosyal bağlamlarda kullanıldığı karmaşık yolları anlamaya çalışan çeşitli ve çok yönlü bir çalışma alanıdır. Dil kullanımına gömülü olan iktidar ilişkilerini ve ideolojileri ortaya çıkarmaya çalışan eleştirel bir yaklaşımdır ve bu amaca ulaşmak için bir dizi disipliner bakış açısı kullanır.

İncelemenin Kapsamı

Çalışmada, Türkiye'de afet haberciliğinin tarihsel dönüşümü, iki farklı dönemde yaşanan büyük depremler üzerinden örnek olay analizi yöntemiyle ele alınmaktadır. 1999 ve 2023 depremleri, yalnızca ölçekleriyle değil, içinde bulundukları siyasi-ekonomik bağlam ve yarattıkları uzun vadeli toplumsal etkiler açısından da afet iletişimi literatürü için eşsiz bir karşılaştırma zemini sunmaktadır. 17 Ağustos 1999 ve 6 Şubat 2023 tarihlerinde gerçekleşen iki büyük depremi takip eden bir hafta boyunca, yayın hayatına halen devam edenler arasında olan ve farklı sahiplik yapılarından gelen seçilen beş matbu gazetenin depreme ilişkin gündemi nasıl çerçevelediğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, haberde söylemin nasıl inşa edildiği temel odak noktasıdır. Beş gazetenin seçiminde iki kriter esas alınmıştır: Sahiplik yapısındaki çeşitlilik ve ideolojik/siyasi konumlanma farkı. Akit (Karahasanoğlu ailesi, muhafazakâr/İslamcı), Yeni Şafak (Albayrak Grubu, iktidara yakın muhafazakâr), Hürriyet (1999'da Aydın Doğan, bugün Demiröreen; merkez-sağ/ana akım), Sabah (Turkuvaz, iktidara yakın) ve Cumhuriyet (Cumhuriyet Vakfı, laik-sol/muhalif) gazeteleri, Türkiye basınındaki başlıca sahiplik ve ideolojik eksenleri temsil edecek biçimde seçilmiştir. Çalışmada, gazetelerin mevcut sahiplik yapılarının, kullandıkları dili nasıl etkilediği, haberi nasıl gördükleri, analizin odak noktasıdır. Zira, güç ilişkileri temelinde anlamın nasıl inşa edildiğini tartışmak için, belli noktalarda sembolik benzerlikleri olan bu iki büyük depremin, aynı gazeteler üzerinden nasıl aktarıldığı kayda değer bir veri sunabilecek bir örneklemdir.

Araştırma, Türkiye'de yayımlanan gazetelerin 1999 yılının 17 Ağustos günü meydana gelen 7,4 büyüklüğündeki depremle 6 Şubat 2023'te meydana gelen 7,6 ve 7,7 büyüklüğündeki depremlere dair tutumlarını birinci sayfayla sınırlı kalacak şekilde incelemektedir. Nitekim, gazetelerin birinci sayfaları, okuyucuların ilgisini çekmek, güncel olayları sunmak ve genel olarak gazetenin imajını yansıtmak için kritik öneme sahiptir. Köşe yazıları ve iç sayfalardaki ayrıntılı haberler, kriz anlarında ideolojik söylemin daha derinlemesine inşa edildiği metinler olmakla birlikte, bu çalışma bilinçli olarak birinci sayfalarla sınırlandırılmıştır. Bunun nedeni, birinci sayfanın gazetenin editoryal kimliğini ve öncelik sıralamasını en yoğun biçimde yansıtan, okuyucuyla ilk temas noktası olan ve dolayısıyla sahiplik yapısının haber seçimine etkisini en görünür kılan alan olmasıdır. Köşe yazıları bireysel yazarların üslubunu, iç sayfalar ise haberin ayrıntılarını yansıtırken, birinci sayfa kurumsal/editoryal kararın kendisini temsil eder. Bu tercih, çalışmanın kapsamını daraltmış olsa da, sahiplik-söylem ilişkisini en doğrudan gözlemlenebilir düzeyde analiz etmeyi mümkün kılmıştır.

İki deprem arasında Türkiye'de başka depremler olmuşsa da 1999 ve 2023 depremlerinin büyüklükleri ve neden oldukları tahribat bakımından kıyaslanabilir olması nedeniyle çalışma bu iki depremle sınırlandırılmıştır. Araştırma iki deprem sürecinde sahiplik durumu değişen veya değişmeyen ancak farklı düşüncelere sahip, her iki dönemde de yayımlanan beş gazete ile sınırlandırılmıştır. Araştırmaya adı geçen gazetelerin iki deprem sonrasında çıkan ilk yedi sayısının birinci sayfaları konu edilmiştir. Yani adı geçen beş gazetenin 18-24 Ağustos 1999 ve 7-13 Şubat 2023 tarihleri arasındaki sayılarının birinci sayfaları incelenmiştir. Gazetelerin, mevcut iktidarla ve güç odaklarıyla ilişkisinin haberi çerçeveleme biçimine nasıl yansıdığını daha net bir şekilde görebilmek için, inceleme bölümünde her gazetenin iki deprem dönemine dair içeriği ardışık olarak analiz edilmiştir. Bu sıralama biçiminin, çıkar çatışması nedeniyle tercih edilen söylemi daha görünür kıldığı açıktır. Aynı şekilde gazetelerin sahiplik yapısına dair bilgiye de her bir gazetenin incelenmesinin hemen öncesinde yer verilir.

Analiz iki araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Kodlama kategorileri a priori olarak belirlenmemiş, teorik çerçeveyle (Herman & Chomsky, Entman, van Dijk) uyumlu biçimde veriden türetilmiştir. Temel kodlama birimleri, manşet/üst başlık ifadeleri, spot cümleleri, fotoğraf/görsel seçimi ve haber odağı (kimin sesi öne çıkarılıyor, kim/ne dışlanıyor) olarak belirlenmiştir. Her birim, sorumluluk atfı (devlet/toplum), duygusal ton (eleştirel/birleştirici) ve sahiplik yapısıyla ilişkisi açısından değerlendirilmiştir.

Bulgular

Akit Gazetesi

Araştırmaya konu edilen gazetelerden Akit Gazetesi 1999'da Akit adıyla yayınlarını sürdürürken bugün Yeni Akit adıyla çıkmaktadır. Kurulduğu günden itibaren Beklenen Vakit, Vakit, Akit ve Yeni Akit gibi isimlerle yayınlarını sürdürmüştür. İsim değişikliklerine rağmen sahiplik durumu değişmemiş, kurulduğu ilk günden itibaren aynı soy isme sahip (Karahasanoğlu) kişiler tarafından yönetilmiştir. Gazetenin günümüzde logosunun altında kullandığı bir sloganı olmasa da farklı zamanlarda ve ilanlarında "İnananların Yüz akı" sloganını kullandığına rastlanmaktadır. Akit, kurulduğu günden itibaren muhafazakâr/İslamcı bir çizgide yayınını sürdürmektedir. Akit'in haber ve köşe yazılarında sık sık argo ve sansasyonel ifadelere yer vermesi, gazetenin farklı kesimlerden eleştiri almasına neden olmuştur.

Akit'in 1999 depremi haberleri

18 Ağustos: Gazetenin birinci sayfasında büyük bir enkaz fotoğrafı bulunmaktadır. Üst başlıkta "Türkiye büyük depremle sarsıldı. Binlerce ölü, on binlerce yaralı var" denilirken manşette büyük harflerle "Aman Yarabbi" ifadesi kullanılmaktadır. Spotta "Koskoca İstanbul ve çevresi 6,7 şiddetindeki depremle yıkıldı. Kızılay yok… Sivil savunma yok… Halk can telaşıyla baş başa kaldı" denilmektedir. Hemen altında iki farklı enkaz fotoğrafına yer verilmektedir. İlk fotoğrafın altında ilk 24 saatte enkaz kaldırma çalışmalarında hiçbir resmi aracın olmadığı vurgulanarak özel hafriyat araçlarının yardıma koştuğu bilgisi verilmektedir. İkinci resim altında ise Kızılay'ın gün boyunca hiçbir yerde tek bir çadır bile kuramadığı belirtilmekte ve Telekom'un da Kızılay gibi halkın öfkesinin hedefi olduğu ifade edilmektedir. Sayfanın en altında ise Abdurrahman Dilipak'ın konuyla ilgili köşe yazısının anonsu bulunmakta ve "Milletimizin başı sağolsun." denilmektedir.

19 Ağustos: Gazete bu sayısında devletin yetersiz kaldığını vurgulamaktadır. Üst başlıkta "Ankara on binlere insanın feryadına kör ve sağır kaldı" denilerek manşette "Devlet enkaz altında" ifadesine yer verilmektedir. Spotta ise "Ankara, vatandaşı takip edip fişlemek için özel kameralar kullanarak, onları gece yarısı evlerinden alırken, enkaz altında feryat eden binlerce vatandaşı kurtarma konusunda tam bir acziyet içinde kaldı" denilmektedir. Enkaz altındaki insanları gösteren fotoğraflardan oluşan bir kolaja yer veren gazete altında ise Kızılay'ı eleştirmektedir. Birinci sayfadaki diğer haberde ise TÜPRAŞ tesislerindeki yangına vurgu yapılarak "Beceriksizlik değil, ihanet!" denilmektedir.

20 Ağustos: Gazetenin 20 Ağustos tarihli sayısında "Acze İsyan" manşeti atılmıştır. Spotta, "Ankara'nın beceriksizliği yaralı milleti daha da yaralıyor. Enkazın üçte biri dahi kaldırılmadı. Ulaşılamayan insan sayısı 40 bin civarında. Hep şehir merkezleri konuşuluyor; köylerden haber yok" denilmektedir. Enkaz fotoğraflarından oluşan kolaja yer veren gazete, "Enkaz altındaki cesetler kokmaya başladı" ifadelerine yer vermektedir. Bu sayıda iki fotoğraflı ilginç bir habere de yer verilmektedir. İstanbul'da köpekle arama kurtarma çalışmalarına katılan Kızılhaç görevlisinin fotoğrafının yanına Türk polisinin bir eyleme köpeklerle birlikte müdahale ettiği bir görseli koyan gazete, Batılıların eğitimli köpekleri insan hayatını kurtarmak için, Türkiye'nin ise başörtüsüne özgürlük isteyen insanlara müdahale etmek için kullandığı görüşünü savunmaktadır. Gazete bu haberinde "Türkiye'nin saldırgan köpeklere değil, kurtarıcı olarak eğitilen köpeklere büyük ihtiyaç duyduğu son depremle bir defa daha gözler önüne serildi" demektedir.

21 Ağustos: Gazetenin bu tarihteki manşetinde de devletin yetersizliğine vurgu yapılmaktadır. "Yöneticilerin duyarsızlığı halkı isyan ettiriyor, Halk Ankara'dan Soğudu" ifadelerinin kullanıldığı manşette "İnsanlar son 4

gündür yaşadıklarına inanamıyor… Devletin böylesine aciz kalmasına kimse akıl-sır erdiremiyor" denilmektedir. The Times gazetesinin bir haberine de atıf yapılan manşette söz konusu gazetenin "Ankara, meğer bir 'kâğıttan kaplan'mış" dediği öne sürülmektedir. Birinci sayfadaki bir diğer haberde ise 28 Şubat döneminde irticacı olarak baskı gören Milli Gençlik Vakfı, MAZLUMDER, İHH ve Hak-Yol Vakfı gibi STK'ların halkın yardımına koştuğu, "ara dönem dayatmalara sivil payandalık görevi ifa eden" Atatürkçü Düşünce Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, 68'liler Vakfı gibi STK'ların ise deprem bölgesinde "esamelerinin bile okunmadığı" görüşüne yer verilmektedir.

22 Ağustos: Gazetenin bu tarihteki manşetinde Kızılay'a yönelik eleştirilere yer verilmektedir. Kızılay için "Kızıl Çiftlik" ifadesi kullanılırken gazete muhabirinin Kızılay Genel Başkan Vekili Nurettin Özdemir'le yaptığı söyleşiye de yer verilmektedir. Özdemir'in bir dönem CHP'den milletvekili olmasına vurgu yapılan haberde "Özdemir'e Ukrayna ve Rusya'dan ilkyardım malzemeleriyle deprem bölgesine gelmeyi başaran kurtarma ekiplerini ve Akut'un çabalarını hatırlatmamız üzerine Özdemir, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bastırdığı Kur'an-ı Kerim mealini açarak zelzele ayetlerini okumaya başladı ve olayın büyüklüğü karşısında yapabilecek pek de bir şeyin olmadığı mesajını verdi" denilmektedir.

23 Ağustos: Gazetenin bu tarihli sayısında çadır ihtiyacına vurgu yapılarak TSK'nın elinde bulunan çadırların halka verilmesi gerektiği ifade edilmektedir. "Çözüm askeri çadır" şeklindeki manşetin spotunda "Felaketzedelere Kızılay'dan hayır yok. Halk ordu stoklarındaki çadırların kurulmasını istiyor." denilmektedir. Bir başka haberde ise Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile Sivil Savunma Genel Müdürlüğü eleştirilerek bu kurumların trilyonlarca bütçesi olduğu, buna rağmen afet zamanlarında ortada olmadıkları görüşüne yer verilmektedir. Bu kurumlar için "Rejimin Çiftlikleri" ifadesi kullanılmaktadır. Bir başka haberde ise yağışlar sebebiyle insanların zor durumda kaldığı vurgulanarak "Çamurkent" başlığı tercih edilmektedir.

24 Ağustos: Gazetenin bugünkü manşetinde İHH ve Mazlum-Der'in hesaplarının İstanbul Valisi Erol Çakır'ın talimatıyla bloke edilmesi eleştirilmektedir. "Defileci Vali yardımı engelledi" başlığının tercih edildiği manşette devletin deprem bölgesinde aciz kaldığına vurgu yapılarak buna rağmen yardım yapan STK'ların engellenmesini eleştirilmektedir. Gazetede dikkat çeken bir diğer haber ise "Yahudi'ye tören, Müslüman'a kepçe" başlığını taşımaktadır. İsrail'in Çınarcık'ta ölen 13 vatandaşı için tören düzenlediğine yer veren gazete Müslümanların cenazelerinin ise kepçeyle kazılan alelade çukurlara atıldığı bilgisine yer vermektedir. Gazete bu haberinde bir dozer kepçesine konulmuş kefenli bir cenaze fotoğrafı kullanmıştır.

Akit'in 2023 depremi haberleri

7 Şubat: Gazete manşetten "Başın Sağolsun Türkiyem" başlığıyla verdiği haberde 10 ilin 100 yılın en büyük ikinci depremi ile sarsıldığını belirterek "Acımız büyük! Devlet-Millet el ele teyakkuzda" ifadelerini kullanmaktadır. Enkaz görselleri ile birlikte Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bir fotoğrafına da yer verilen haberde 14 bakanın 10 ile giderek koordinasyonu sağladığı kaydedilmektedir. Logonun hemen yanında ise dünyadan taziye ve yardım teklifleri geldiğine dair bir spot bulunmaktadır.

Gazete birinci sayfanın ilk yarısında birlik ve beraberlikten, hükümetin deprem sonrası gösterdiği durum ve aldığı kararlardan bahsederken ikinci yarısında depremle ilgili ayrıntıları vermekte, Kızılay'ın kan çağrısını duyurmaktadır. Bir spotta ise İslami STK'ların deprem bölgesine gittiği anons edilmektedir.

8 Şubat: "Türkiye tek yürek" başlıklı manşetle deprem haberlerine devam eden gazete önce Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarını ve 10 ilde ilan edilen üç aylık olağanüstü hal (OHAL) durumunu duyururken ardından halkın yaptığı yardım ve kurtarma çalışmalarından ve kan merkezlerindeki kuyruklardan söz etmektedir. RTÜK Başkanı Ebubekir Şahin'in manipülatif yayınlarla ilgili uyarılarına da yer veren gazete, "İçeride de dışarıda da kahpelik tutmuyor" başlıklı haberinde enkaz görüntüsünün üstüne "Tanka Gerek Kalmadı" yazarak servis eden Charlie Hebdo dergisini ve Tele1 Genel Yayın Yönetmeni Merdan Yanardağ'ın "Bölgedeki halk mütedeyyin, Tanrı hangi gerekçeyle onları cezalandırdı" şeklindeki sözlerini eleştirmektedir.

9 Şubat: Sürmanşetten Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın deprem bölgesindeki incelemelerini duyuran gazete "Kimseyi aç ve açıkta bırakmayacağız" başlığıyla hükümetin destek paketine dair ayrıntıları vermektedir. Manşetten ise CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu'nun bazı açıklamalarını eleştiren gazete "Millet can derdinde, zillet rant

peşinde" başlığını kullanmaktadır. Gazete Kılıçdaroğlu'nun devletin çalışmak isteyen bürokratları engellediğine dair ifadelerini eleştirerek bunu "siyasi yağmacılık ve vicdansızlık" olarak nitelendirmektedir. Kılıçdaroğlu'nun sözlerini başlıkta Millet İttifakı'nın tüm partilerinin ortak görüşü olarak sunarak "zillet rant peşinde" ifadesini kullanması dikkat çekmektedir.

Diğer haberlerde ise depremin alışılmışın dışında olduğu ve büyüklüğü ile ilgili sismologlardan gelen görüşler bulunmaktadır. "Devlet Millet el ele" başlıklı haberde ise yapılan yardım ve kurtarma çalışmaları yer almaktadır.

10 Şubat: Gazete sürmanşette Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın deprem bölgesindeki çalışmalarını duyururken "Milletimiz istismarcıya asla prim vermez" başlığını tercih etmektedir. Manşette ise "Devlet aciz değil, deprem benzersiz" başlığı ile bazı sismologların depreme dair görüşlerine yer verilmektedir. Gazete bu görüşler üzerinden devletin müdahalede geç kaldığı ve bazı konularda aciz kaldığı yönündeki eleştirilerin gerçekçi olmadığını savunmaktadır. "Devlet millet seferberliği çığ gibi büyüyor" başlıklı haberde ise yardım ve kurtarma çalışmalarına değinilmektedir.

11 Şubat: Sürmanşette Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın deprem bölgesindeki ziyaretine yer verilirken "Yaralarımızı en kısa sürede saracağız" başlığı kullanılmaktadır. Manşette ise muhalefet partileri ve muhalif medyaya yönelik eleştiriler içeren bir haber yorumuna yer verilmektedir. Devlet ve milletin STK'ların yardımıyla el ele çalıştığı bir dönemde muhalefet partileri ve muhalif medyanın sistematik bir şekilde çalışmaları akamete uğrattığı, iftira ve yalan ürettiği iddia edilmektedir. Muhalif medya için "fondaş medya" ifadesinin kullanılması dikkat çekmektedir. Diğer haberlerde ise Milli Eğitim Bakanı Mahmut Özer'in sınavlarla ilgili açıklaması, deprem bölgesindeki ilk Cuma namazı ve müteahhitlere açılan soruşturmalar konu edilmektedir.

12 Şubat: Sürmanşette Kızılay ve AK Parti'li belediyelerin deprem bölgesindeki çalışmalarına dikkat çekilerek "Devlet sahada: siz neredesiniz" başlığıyla devletin yetersiz kaldığını öne sürenlere cevap verilmektedir. Logonun yanındaki küçük haberde CHP eski Genel Başkanı Deniz Baykal'ın ölümü duyurulurken manşette ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın deprem bölgesindeki incelemeleri ve açıklamalarına yer verilmektedir. "Üniversiteler tatil, yurtlar depremzedeye" başlıklı haberde üniversitelerin uzaktan eğitime geçeceği ve ülke genelindeki KYK yurtlarının depremzedelere tahsis edileceği belirtilmektedir. Birinci sayfadaki diğer haberlerde ise sağ kurtarılan depremzedeler, bazı yabancı yardımlar, askerin bölgedeki çalışmaları ve müteahhitlere yönelik soruşturmalar konu edilmektedir.

13 Şubat: Sürmanşette TOKİ'nin deprem bölgesindeki evlerinin yıkılmadığına dair bir haber bulunmaktadır. Hemen yanında ise Katar Emiri Şeyh Tamim Bin Hamid El Sani'nin ziyaretine ve Katar'ın yaptığı yardımlara yer verilmektedir. Manşette ise CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu ve HDP Genel Başkanı Pervin Buldan ile TİP Milletvekili Ahmet Şık'ın bazı açıklamalarına yer verilerek "Zillet umudunu enkaza bağladı" başlığı kullanılmaktadır. CHP'nin oy avcılığına soyunduğu iddia edilen haberde AK Parti Milletvekili Hasan Turan'ın muhalefeti eleştiren açıklamalarına yer verilmektedir. Birinci sayfadaki diğer haberlerde okulların 20 Şubat'ta açılacağı, can kaybının 30 bine dayandığı ve arama kurtarma ile yardım çalışmalarına değinilmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi

Cumhuriyet Gazetesi, 1924'ten bu yana kesintisiz yayın yapan bir gazetedir. Yunus Nadi'nin kurduğu gazete, 1990'lardan itibaren Cumhuriyet Vakfı tarafından yayınlanmaktadır. Gazete kendisini Atatürkçü olarak tanımlamakta, merkez sol bir çizgide yayın yapmaktadır.

Cumhuriyet'in 1999 depremi haberleri

18 Ağustos: Gazete "Deprem bölgesinde binlerce kişi yıkıntı altında Acımız Büyük" manşeti ile depremi duyurmuş ve depremin büyüklüğüne dair bilgiler vermiştir. Haberde TÜPRAŞ'taki yangına, depremin büyüklüğü konusundaki çelişkilere ve halkın sokakta gecelediğine dair bilgiler bulunmaktadır. Bir başka haberde ise dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in "Depremin yarası sarılacak" şeklindeki beyanatına yer verilmekte, diğer haberlerde ise çöken askeri tesislere dair bilgiler sunulmaktadır. Depremle ilgili birinci sayfadaki son haberde ise dünyadan gelen yardımlara değinilmektedir.

19 Ağustos: Gazete manşetinde "Devletin eli gecikti" diyerek enkazlara müdahalenin geciktiği, kriz merkezlerinin işlevsiz kaldığı ve ölü sayısının 4 bine yaklaştığı bilgisini vermektedir. Vatandaşların kendi imkanları ile enkaz kaldırma çalışması yaptığı vurgulanan haberde bir ara başlıkla üretimin üçte birinin deprem bölgesinde olması sebebiyle ekonominin kalbinden vurulduğu ifadesine yer verilmektedir. TÜPRAŞ yangınına da ayrı bir yer veren gazete, inşaat sektöründeki denetimsizlikleri eleştirmektedir.

20 Ağustos: Gazetenin bu tarihteki manşetinde "Bilanço ağırlaşıyor" başlığıyla morglar dolduğu için cenazelerin yollara dizildiği bilgisi verilmektedir. Bürokrasi nedeniyle yurtdışından gönderilen çadır ve diğer yardım malzemelerinin gümrükte kaldığına yer verilen manşette kriz merkezlerinin kendilerinin krize neden olduğu ifadeleri kullanılmaktadır.

21 Ağustos: "Türkiye çare arıyor" manşetiyle çıkan gazetede deprem bölgesine çığ gibi yardım yağmasına rağmen koordinasyonun sağlanamadığı görüşüne yer verilmektedir. Deprem sonrası ekonominin ufkunun karanlık olduğu öne sürülen haberde imar yasasının da değiştirilmesi çağrısı yapılmaktadır. 81 saat enkaz altında kaldıktan sonra kurtarılan bir genç kızın fotoğrafına yer veren gazete "Umut bitmedi" başlığıyla kurtarma çalışmalarının devam ettiğini bildirmektedir.

22 Ağustos: Gazete, depremin üzerinden beş gün geçmesi nedeniyle enkazdan sağ çıkma ihtimalinin bittiğine vurgu yaparak "Yaraları sarma zamanı" başlığını kullanmaktadır. Haberde hükümete yönelik eleştirilere de yer veren gazete, hükümetin depremin önemini neden 24 saat geç kavradığını, gazetecilerin hemen ulaştığı deprem bölgesine kurtarma ekiplerinin neden 48 saat sonra ulaşabildiğini ve cumhurbaşkanı, başbakan ve bakanların bile haberleşme sıkıntısı yaşaması sebebiyle neden daha önce bu konuda gerekli adımların atılmadığını sormaktadır.

23 Ağustos: Gazetenin manşetinde "Hükümet geç uyandı" başlığıyla deprem sonrası atılması gereken adımların geç atıldığı eleştirilmektedir. Haberde hükümete kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisinin verilmesine yer verilmektedir. Umutların azaldığına yer verilen bir başka haberde ise geciken yardımların ölümleri arttırdığı görüşüne yer verilmektedir. Depreme dair bir başka haberde ise yedi ilde bina yapma konusundaki belediyelerin yetkilerinin Bayındırlık Bakanlığı'na verildiği ifade edilmektedir. İçişleri Bakanlığı'nın valilikleri yağma ve karaborsa konusunda uyardığına dair küçük bir haberin yer aldığı gazetede salgın hastalık uyarısı da yapılmaktadır.

24 Ağustos: Cumhuriyet'in 24 Ağustos tarihli manşetinde deprem için ek vergiler konulması ve enkazların hemen kaldırılmaya başlanması eleştirilmektedir. "Halktan yoğun tepki" başlıklı haberde enkazların kaldırılmasının altında hala canlı insan olması ihtimali sebebiyle yanlış olduğu vurgulanmaktadır. Yeni vergilerin ise depremde kullanılıp kullanılmayacağı kaygısı nedeniyle tepkilere yol açtığı ifade edilmektedir. Gazetenin bir başka haberinde ise Gölcük'teki donanma üssünde depremde 545 kişinin öldüğü bilgisi verilmektedir.

Cumhuriyet'in 2023 depremi haberleri

7 Şubat: "Yüzyılın Felaketi" başlıklı manşette Kahramanmaraş merkezli iki depremin 1939 Erzincan depreminden sonraki ikinci büyük deprem olduğu bilgisine yer verilmektedir. Türkiye'nin yaraları sarmak için seferber olduğu belirtilen haberde Hatay Havalimanı'nın bağlantı yollarının zarar gördüğüne değinilerek "Kamu yatırımları yerle bir oldu" başlığı kullanılmaktadır. "Deprem vergileri nerede" başlığı atılarak okuyucu 11'inci sayfaya yönlendirilirken küçük bir haberde ise kâr hırsının yıkımı büyüttüğüne yer verilmektedir.

8 Şubat: Manşetten "Enkazda can sırası" başlığıyla verilen haberde deprem bölgesinde devletin olmadığı görüşü dile getirilmektedir. Yeni binaların da yıkıldığı ifade edilen bir haberde ise bunun sorumlusunun imar afları olduğu savunulmaktadır. TBMM'de tüm parti gruplarının yayınladığı ortak bildiri ve CHP Lideri Kılıçdaroğlu'nun afet bölgesindeki incelemelerine dair haberlerin de yer aldığı gazetede ayrıca İyi Parti lideri Meral Akşener'in ağladığı bir fotoğrafı kullanılmaktadır. Bir haberde ise askerin sahaya geç sürüldüğü ifade edilerek eleştirilerde bulunulmaktadır.

9 Şubat: Gazete Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın deprem bölgesinde söylediği "Bugün rahatız, yarın daha rahatız" ifadelerini eleştirerek "Rahat değiliz, ölüyoruz" başlığını kullanmaktadır. Twitter ve Tiktok'un kısıtlanmasını da eleştiren gazete bu durumu "Vicdansız karartma" olarak nitelendirmektedir. Gazete ayrıca İskenderun başta olmak üzere birçok yere kurtarma görevlilerinin ancak üçüncü gün ulaşabildiklerini iddia etmektedir.

10 Şubat: Gazetenin manşetinde 80 saatten sonra sağ çıkarılan depremzedeler "Mucizelerden vazgeçmeyin" başlığıyla verilmektedir. Haberde ayrıca 1999 depreminden bu yana kurtarma çalışmalarında bir ilerleme olmadığı görüşüne yer verilerek ekiplerin teknik imkansızlıklarla boğuştuğu ifade edilmektedir. Bir haberde İstanbul için de durumun iyi olmadığı ifade edilirken İyi Parti lideri Akşener'in deprem bölgesindeki incelemelerine de yer verilmektedir.

11 Şubat: Gazetenin manşetinde "Tek adam enkazı" başlığıyla verilen haberde Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi ağır bir şekilde eleştirilmektedir. Kararlar hızlı alınacak diye kurulan rejimin iflas ettiği savunulan haberde kriz masasının kurulamadığı, AFAD'ın hazırlıksız olduğu, yardımların bölgeye ulaşamadığı, etkin arama yapılamadığı, kamu binalarının da yıkıldığı ve köylere ulaşılamadığı eleştirileri yer almaktadır. Birinci sayfadaki diğer haberlerde ise 100 saatten sonra sağ çıkarılan depremzedeler ve müteahhitler konu edilmektedir.

12 Şubat: Gazetenin manşetinde yardım ve kurtarma çalışmaları konu edilmektedir. "Yüzyılın Dayanışması" başlıklı haberde yapılan bazı yardım çalışmaları ve yurtdışından gelen ekiplere yer verilmektedir. Küçük bir haberde ise BBP Genel Başkanı Mustafa Destici eleştirilerek "Dört ay önce imar affı teklifi veren Destici dün deprem bölgesindeydi" denilmektedir. Bir diğer küçük haberde ise Deniz Baykal'ın ölümüne yer verilmektedir.

13 Şubat: Manşette üniversitelerin uzaktan eğitime geçmesi ve yurtların depremzedelere tahsisi eleştirilmektedir. "AKP yine bir mağduriyeti başka bir mağduriyetle çözme peşinde" denilen haberde "İktidarın gücü öğrenciye yetti" başlığı kullanılmaktadır. Bir başka haberde ise Hatay Yapı Denetim Müdürlüğü binasının delillerin karartılması amacıyla yıkılmak istendiği iddia edilerek avukatların bina önünde nöbet tuttuğu ifade edilmektedir.

Yeni Şafak Gazetesi

İz Yayıncılık bünyesinde "Türkiye'nin Birikimi" sloganıyla yayın hayatına başlayan gazete 1998'de Albayrak Grubu'na geçmiştir. İlk dönemlerinde İslamcı-muhafazakâr bir çizgide duran ve entelektüel yayınlarıyla öne çıkan ayrıca İslamcı politikalarıyla öne çıkan Refah ile Fazilet dahil hiçbir partiye yakın durmamaya çalışan gazete, AK Parti'nin kurulmasından sonra bu partiyi desteklemeye başlamış, AK Parti'nin iktidara gelmesinden sonra ise bu desteği arttırmıştır. Gazete hala Albayrak Grubu tarafından çıkarılmaktadır.

Yeni Şafak'ın 1999 depremi haberleri

18 Ağustos: Gazete "Yardım et Allah'ım" başlığıyla verdiği haberde depremin büyüklüğünü 6,7 olarak vermekte ve deprem bölgelerinde ölü sayısının 5 bini aşmasından endişe edildiğini belirtmektedir. Başbakan Bülent Ecevit'in hasar tespit çalışmalarının yapıldığı ve paniğe gerek olmadığı yönündeki açıklamalarına yer veren gazete, üçüncü sayfada ayrıntılarını verdiği deprem yardım kampanyaları ve hesap numaralarını birinci sayfadan anons etmektedir.

19 Ağustos: Manşetten "Devletin çöküşü" başlığını kullanan gazete haberinde "Kendisine ihtiyaç duyulmayan her yerde 'hazır ve nazır' olan devlet, deprem felaketinde yardım diye çırpınan insanların imdadına yetişemiyor" ifadelerini kullanmaktadır. Can kaybının 5 bini aştığı ifade edilen haberde depremin büyüklüğünün 7,4 olarak güncellendiği bilgisine yer verilmektedir. Gazetenin diğer haberlerinde kurtarma faaliyetlerine dair hikayeler ve TÜPRAŞ yangınına değinilmektedir.

20 Ağustos: Yeni Şafak devletin yetersizliğine dair eleştirilerini sürdürmektedir. Manşette "Önce deprem sonra devletin beceriksizliği vurdu: İki kere öldük" başlığıyla verilen haberde "Dünya depremden 12 saat sonra enkazların önemli kısımlarını kaldırırken Türkiye'de üçüncü günün sonunda bile yıkılan binaların büyük çoğunluğuna ulaşılamadı. Devletin organize olmaması nedeniyle ilk gün 3 bin civarında seyreden ölü sayısı dün 10 bine yaklaştı. Vatandaş yıkık bina ve can çekişen yakınlarıyla baş başa bırakıldı" ifadelerine yer verilmektedir. Haberde muhalefette bulunan Fazilet Partisi ve Doğru Yol Partisi'nin devlete yönelik eleştirilerine de değinilmektedir. Birinci sayfadaki diğer haberlerde ise artçı depremlere ve enkaz çalışmalarına yer verilmektedir.

21 Ağustos: "Yazık bu canlara" başlıklı manşet haberde yetkililerin felaketin boyutlarını üç gün sonra anlamaya başladığı görüşüne yer verilerek gecikme yüzünden binlerce insanın can verdiği ifade edilmektedir. Kayıp rakamlarının korkunç olduğu belirtilen haberde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın cenazelerin yıkanmadan sadece

teyemmüm edilerek defnedilebileceğine dair fetvasını öne çıkarmaktadır. Bir başka haberde ise deprem sonrası salgın hastalık tehlikesine dikkat çekilmektedir. Bir haberde de yağmacılar ve hırsızların sayısının arttığına vurgu yapılmakta, "Bari yağmayı önleyin" çağrısı yapılmaktadır.

22 Ağustos: "Yürek dayanmaz" başlıklı manşette kepçelerle toplu mezarlara defnedilen sahipsiz cenazelere vurgu yapılmaktadır. Haberde "Acılı eller, yerin ve göklerin Rabbi, depremin sahibi Allah'a açılıyor. Birkaç gün önce yer sarsılıp şehirler yere serildiğinde can verenler için O'nun gönderdiği bir felaketten O'na sığınıyoruz" ifadeleri kullanılmaktadır. Bir başka haberde ise 116 saat sonra sağ çıkarılan iki kişiden söz edilmektedir.

23 Ağustos: Gazete depremin beşinci gününde hala enkaz altında insanlar bulunduğuna dair yaptığı haberde "Devletin derdi bürokrasi" başlığını kullanmaktadır. Devletten acil yardım isteyen vatandaşlardan muhtar imzalı belge istendiği ifade edilen haberde "Kimsenin akıbetinin belli olmadığı bir zamanda insanlar muhtarı nereden bulsun" diye sorulmaktadır. Bir başka haberde ise deprem için kaynak bulmak amacıyla afet vergisi tahsis edileceği belirtilmektedir.

24 Ağustos: Gazete manşetinde yabancı yardım ekiplerini kabul etmeyen Sağlık Bakanı Osman Durmuş'u eleştirirken "Teşekkürler yabancı, Bakanımızın kusuruna bakmayın" başlığını kullanmaktadır. Haberde "Biz sıcak insanlarız. Ne yazık ki büyüklerimizin suratı biraz asıktır. Biz asık suratlı olmasına rağmen devletimize 'Baba' deriz. Bakanımız size kem söz söylemiş olabilir. Lütfen bu acılı günlerimizde içimizdeki birkaç kişinin sözlerine, davranışlarına bakarak bizi yargılama. Güle güle dön ülkene: sana minnettarız yabancı." ifadelerine yer verilmektedir.

Yeni Şafak'ın 2023 depremi haberleri

7 Şubat: Deprem manşetten "Kıyamet gibi" başlığıyla verilmektedir. Artçıların bir yıl sürebileceği belirtilen haberde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarına da yer verilmektedir. Sayfa boyunca depremin ayrıntıları, arama kurtarma çalışmaları ve 4'üncü seviye alarm verilmesine dair haberler verilmektedir.

8 Şubat: Sürmanşetten Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarına yer verilmekte ve 10 şehirde OHAL ilan edildiği duyurulmaktadır. Manşette ise "Türkiye Seferber: Ben de yardım edeyim" başlığıyla yapılan yardımlara değinilmektedir. Diğer haberlerde ise Yeni Şafak ekibinin bölgeye gittiği, AK Parti Adıyaman Milletvekili Yakup Taş ve ailesinin depremde vefat ettiği, MHP Lideri Devlet Bahçeli'nin 1 milyon liralık bağış yaptığı ve bir haftalık yas ilan edildiği konu edilmektedir.

9 Şubat: Sürmanşetten Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamaları "Bu felaketi atlatacağız" başlığıyla verilirken manşette Hatay'da 57 bloktan oluşan bir sitenin tüm binalarının yıkıldığına dair bir haber bulunmaktadır. Bir haberde CHP lideri Kılıçdaroğlu'nun açıklamaları "Enkaz önünde siyasi miting" başlığıyla verilirken arama kurtarma çalışmalarını konu edinen geniş bir habere de yer verilmektedir.

10 Şubat: Manşette Elbistan'da ilk depremde dört binanın yıkıldığı, insanların evine döndükten sonra ikinci depreme yakalandığı ve 600 binanın yıkıldığı ifade edilmektedir. Diğer haberlerde ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bölgedeki incelemeleri, okulların tatil edilmesi, arama kurtarma çalışmaları ve bölgedeki tahliyeler konu edilmektedir.

11 Şubat: Manşette 102'nci saatte sekiz kişinin sağ kurtarılması haberleştirilirken manşetin hemen yanında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bir yıllık kira yardımı açıklamasına yer verilmektedir. Mekke, Medine ve Kudüs başta olmak üzere İslam ülkelerinde kılınan gıyabi cenaze namazı ve dualara dair bir haber ve kaçarken yakalanan müteahhitler, yardım çalışmaları diğer dikkat çeken haberlerdir.

12 Şubat: Sürmanşette Deniz Baykal'ın ölümü ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın depremzedelerin yurtlara yerleştirileceği haberi yer alırken manşetteki haberde çürük bina yapan müteahhitlerin kaçmasının engellenmesi için savcılıklara yazılan yazıya dair bir haber bulunmaktadır. Birinci sayfadaki diğer haberlerde yardımların heba olmaması için AFAD'la koordineli yapılması gerektiği, altıncı günde sağ kurtarılanlar ve Hatay Havalimanının açılışı konu edilmektedir.

13 Şubat: Manşetteki haberde Türkiye'deki dayanışma örneği 15 Temmuz darbe girişimi sonrasındaki birlik ve dayanışmaya benzetilmektedir. "Anadolu'da yine 15 Temmuz ruhu" başlıklı haberde dağıtılan yardımlardan ve

ülke genelinde bölgeye giden gönüllülerden söz edilmektedir. Diğer haberlerde ise yerin sekiz metre kaydığı, Katar Emiri El Sani'nin ziyareti, enkazdan sağ çıkarılanlar, binaların yıkılma sebepleri konu edilmektedir.

Hürriyet Gazetesi

Hürriyet Gazetesi "amiral gemisi" olarak tanımlanan bir gazetedir. 1999'da Aydın Doğan sahipliğinde yayınlanan gazete, günümüzde Demirören grubu tarafından çıkarılmaktadır. Aydın Doğan döneminde medyanın amiral gemisi olarak nitelendirilen gazete özellikle 28 Şubat döneminde muhafazakâr camiaya karşı yaptığı yayınlarıyla öne çıkmıştır. AK Parti döneminde de muhalif yayınlarıyla öne çıkan gazete Demirören grubuna devredildikten sonra muhalif yayınlarından vazgeçmiştir. Bugün Ahmet Hakan Coşkun'un genel yayın yönetmenliğini yaptığı gazete, AK Parti'yi ve hükümeti eleştirmekten özellikle kaçınmaktadır.

Hürriyet'in 1999 depremi haberleri

18 Ağustos: Gazete sürmanşette "Ağlıyoruz" başlığıyla depreme dair bilgiler vermektedir. Manşette ise yıkılan binalar sebebiyle müteahhitleri eleştirerek "Katiller" başlığını kullanmıştır. Spotta "Yine çürük inşaat. Yine hırsız ve vicdansız müteahhitler." denilmektedir. "Deprem kurbanı ünlüler" başlıklı bir başka haberde ise Deniz Harp Okulu Komutanı Orhan Aydın ve Türk-İş eski başkanı Şevket Yılmaz'ın öldüğü bilgisi verilmektedir.

19 Ağustos: Gazete "İşte ürküten tablo" başlığıyla manşetten depremin boyutu hakkında ve TÜPRAŞ'taki yangına dair bilgiler vermektedir. "Hayata Dönüş" başlıklı bir haberde ise saatler sonra sağ çıkarılan insanlardan bahsedilirken gazetenin logosunun yanındaki küçük haberde dünyadan farklı ülkelerin yaptığı yardımlara değinilmektedir.

20 Ağustos: "Seferberlik" başlıklı manşette halkın devleti beklemeden felaket bölgesine koştuğu, enkaz kaldırıp yardım dağıttığı bilgisi verilmektedir. "Ve devlet nihayet el attı" başlıklı küçük haberde ise Hazine Müsteşarlığı'nın acil ihtiyaçlar için 18 trilyonluk bir ödeneği serbest bıraktığına değinilmektedir. Başka bir haberde ise fotoğraf kullanılmadan cenazelerin toplu defnedildiği belirtilmektedir.

21 Ağustos: "Tek yumruk" başlıklı manşette binlerce gönüllünün depremzedelerin yaralarını sarmak için afet bölgesine koştuğu ve göz yaşartan bir uğraş verdiği bilgisi verilmektedir. Başka bir haberde ise günler sonra sağ çıkarılan kişilere yer verilmekte ve "Mehmetçik'in eliyle hayata dönüş" başlığıyla askerin kurtarma faaliyetindeki rolüne değinilmektedir.

22 Ağustos: Gazete deprem bölgesindeki çalışmalarda gerekli olan araçların valiliklerin emrine verilmesine dair kararı "El Koyma Emri" başlığı ile duyurmaktadır. Bir başka haberde ise ABD Başkanı Bill Clinton'un "Türkiye'ye karşı cömert olalım" ifadelerine yer verilmektedir. Büyük bir fotoğrafın yer aldığı bir haberde ise çadırda yapılan doğum duyurulmaktadır.

23 Ağustos: "İlk önemli karar" başlıklı manşette 7 ilde belediyelerin imar yetkisinin alındığına dair karar duyurulmaktadır. Bir haberde Gölcük'te bir babanın kızını kurtaran Fransız kurtarma ekibine teşekkür etmesi konu edilirken TBMM'de görüşülen af kanununa müteahhitlerin dahil edilmeyeceği ifade edilmektedir. Gazetede Sağlık Bakanı Osman Durmuş'a eleştiriler de yöneltilmektedir. Durmuş'un bölgede doktor ve ilaca ihtiyaç olmadığı yönündeki açıklamaları eleştirilirken kirlilikten şikâyet eden vatandaşlara söylediği "Tuvaletinizi camiye yapın, duşunuzu denizde alın" sözlerine yer verilmektedir.

24 Ağustos: Sürmanşetteki "Dünyaya Teşekkür" başlıklı haberde dünyadan yapılan yardımlar ve Türkiye'ye gönderilen kurtarma ekiplerine değinilmekte ve MGK'nın kararlarına yer verilmektedir. Manşette ise bazı dış yardımları reddeden Sağlık Bakanı Osman Durmuş eleştirilmekte ve Başbakan Bülent Ecevit'in Bakanlar Kurulu'nda bakana "Artık Susunuz" dediği iddia edilmektedir. Haberde "Kes Sesini" başlığı tercih edilmiştir. Bir başka haberde ise Kızılay'ın dağıttığı çadırların 50 yıllık, eski ve sağlıksız olduğu ifade edilmektedir.

Hürriyet'in 2023 depremi haberleri

7 Şubat: Manşette "Çifte depremde ağır kayıp, peş peşe felaket" başlığıyla verilen haberde depremle ilgili ayrıntılara yer verilmektedir. Depremin 10 ili etkilediği belirtilen haberde çok sayıda enkaz fotoğrafları kullanılmaktadır.

Gaziantep'te Roma döneminden kalan kalenin surlarının da yıkıldığı kaydedilen haberde Türkiye'nin deprem sonucunda üç metre hareket ettiği ifade edilmektedir. Başka bir haberde ise Türkiye'nin yardım için seferber olduğu ancak yardımların etkili olması için doğru kanallardan yapılması gerektiği belirtilmektedir.

8 Şubat: Sürmanşette yapılan yardım ve kurtarma çalışmalarına değinilirken "Güzel ülkenin güzel insanları" başlığı kullanılmaktadır. Manşette ise ölü ve yaralı sayılarına yer verilerek "Dev bir çaresizlik" başlığıyla Hürriyet muhabirlerinin deprem bölgesinden izlenimlerine yer verilmektedir.

9 Şubat: Sürmanşetteki haberde deprem bölgesinde en çok ihtiyaç duyulan malzemelere yer verilerek yardımların nasıl yapılması gerektiği, yardım yapanların nelere dikkat etmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Manşette ise Hürriyet muhabirlerinin gittiği yedi noktadan izlenimlere yer verilmekte ve buralar "En perişan yedi nokta" diye nitelendirilmektedir. Diğer haberlerde Antalya'da otellere yerleştirilen depremzedeler, deprem bölgesinde vergi borçlarının ertelenmesi ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıkladığı depremzedelere destek paketi konu edilmektedir.

10 Şubat: Sürmanşette enkazdan sağ çıkarılan bebeklerin uçakla Ankara'ya nakledilmesine yer verilirken manşette Türkiye geneli ve 70 ülkeden gelen arama kurtarma ekipleri övülmektedir. "Hepsi Nobellik" başlığının kullanıldığı haberde ekiplerin yorgunluğa ve soğuk havaya rağmen çalışmalarını sürdürdüğü ifade edilmektedir. Diğer haberlerde ise sağ çıkarılan depremzedeler ve yağmacılara verilecek cezalar konu edilmektedir.

11 Şubat: Sürmanşette 100'üncü saatten sonra sağ çıkarılanlar konu edilirken "Umudumuz hala var" başlığı kullanılmaktadır. Manşette gazete muhabirlerinin bölge izlenimleri "Saha Raporu" başlığıyla verilirken diğer haberlerde depremzedelere verilecek bir yıllık kira desteği, bir müteahhidin yurtdışına kaçarken yakalanması ve bazı ülkelerden gelen yardımlar konu edilmektedir.

12 Şubat: Sürmanşette yapılan yardımlar "Millî mücadele" başlığıyla aktarılmaktadır. Manşette ise 102'nci saatte sağ çıkarılan Helin Oktay'ın açıklamalarına yer verilmektedir. Diğer haberlerde ise yurtların depremzedelere tahsis edilmesi, TV'lerden verilen ortak yardım yayını ve Deniz Baykal'ın ölümüne yer verilmektedir.

13 Şubat: Sürmanşette yıkılan binaların arasında sağlam kalan iki yapıya dikkat çekilerek "Doğru yapınca yıkılmıyor" başlığı kullanılmaktadır. Manşette gazete muhabirlerinin izlenimleri "Her köşede aynı soru: Şimdi bize ne olacak" başlığıyla verilirken Hatay Havalimanı'ndaki onarımın tamamlandığı belirtilmektedir. Diğer haberlerde ise kalıcı konutların bir yılda teslim edileceği ve 10 şehirde 106 bin çadırın kurulduğu konu edilmektedir.

Sabah Gazetesi

1999 depremi sırasında Dinç Bilgin tarafından çıkarılan Sabah bugün Turkuvaz Grubu tarafından yayınlanmaktadır. Dinç Bilgin döneminde Hürriyet gibi seküler bir hayat tarzını savunan ve muhafazakâr gruplara karşı duran gazete, özellikle 28 Şubat sürecindeki yayınlarıyla öne çıkmıştır. Turkuvaz Grubuna devredildikten sonra ise AK Parti ve Hükümet yanlısı yayınlarıyla dikkatleri çekmektedir.

Sabah'ın 1999 depremi haberleri

17 Ağustos: Sabah, 17 Ağustos'ta diğer gazetelerden farklı olarak yıldırım baskı yaparak depremi haber vermiştir. "Deprem" başlığının tercih edildiği manşette depremin büyüklüğü 6,7 olarak verilmiş ve 45 saniye sürdüğü ifade edilmiştir. "Korku sabahı" başlıklı haberde ise TÜPRAŞ tesislerindeki yangına, elektriklerin kesildiğine ve iletişimin kesildiğine değinilmektedir.

18 Ağustos: Manşette "Aman Allah'ım En az 2500 ölü" başlığıyla depremin ayrıntıları verilmekte, enkaz fotoğrafları kullanılarak "Atom bombası atılmış gibi" ifadelerine yer verilmektedir. Bakanlar Kurulu'nun yedi ili afet bölgesi ilan ettiği vurgulanmaktadır.

19 Ağustos: Sürmanşette TÜPRAŞ yangınına dair bir haber bulunmaktadır. "Göz göre göre" başlıklı haberde yangının önce bir tankta başladığı ancak önemsenmediği, ardından alevlerin yedi tanka yayıldığı iddia edilmektedir. "Çaresizlik" başlığı kullanılan manşette ise devlet ve vatandaşın çaresiz olduğu vurgulanarak

morgların dolu olması sebebiyle buz pateni pistinin morga dönüştürüldüğü ifade edilmektedir. Ölü sayısının 5 bini bulduğu belirtilen haberde bulaşıcı hastalık uyarısı yapılmaktadır. Bir başka haberde ise "Japonya: Türkleri çok uyardık ama dinlemediler" başlığı verilmekte ve okuyucu 19'uncu sayfaya yönlendirilmektedir.

20 Ağustos: Manşette "Canım kızım" başlığıyla enkazda kızını arayan ve sağ kurtulunca sevinen bir babanın hikâyesine yer verilmektedir. Başka bir haberde ise "Doğruyu Yaptı" başlığıyla Kandilli Rasathanesi Müdürü Ahmet Mete Işıkara'nın deprem uyarısı vererek insanların sokakta sabahlaması uyarısı nedeniyle haklı olduğu vurgulanmaktadır. Diğer haberlerde ise ABD'den gelen üç savaş gemisinin yüzer hastane olarak kullanılacağı, IMF ve Dünya Bankası'nın 545 milyon dolarlık yardım yaptığına yer verilmektedir. Küçük bir haberle TÜPRAŞ yangınının kontrol altına alındığı bilgisi verilmektedir.

21 Ağustos: Manşette Türkiye'nin Birleşmiş Milletlere depremin bilançosunu gönderdiği bilgisine yer verilmekte ve binlerce cesedin çıktığı, 35 bin insanın ise enkaz altında olduğu belirtilmektedir. Logo yanındaki haberde ise batı basınının Türkiye'de halkın depremde tek yumruk olmasını övdüğü belirtilmekte ve bazı gazetelerin kullandığı başlıklara yer verilmektedir. Bir başka haberde ise 56 saat sonra kurtulan bir çocuğa yer verilmektedir.

22 Ağustos: "Sadece 5 milyar lira için" başlıklı haberde müteahhitlerin küçük karlar için apartmanları mezara çevirdiği savunulmaktadır. "Umut Gemisi" başlıklı haberde ise Türkiye'nin dört bir yanından deprem bölgesine gelen gönüllüler övülmektedir. Küçük bir haberle eğlence mekanlarında bir ay boyunca müzik yayınının yasaklandığı belirtilirken Başbakan Bülent Ecevit'in depremin ilk üç günündeki karmaşaya iletişim ve altyapının çökmesinin sebep olduğunu açıkladığı küçük bir habere de yer verilmektedir.

23 Ağustos: "Şimdi kurtulanları kurtarma zamanı" başlıklı manşet haberinde enkaz altındakileri kurtarma umudunun iyice zayıfladığı gerekçesiyle çadır kentlerin kurulması, çocuklara özel tedavilerin uygulanması ve salgına karşı bebeklerin korunması gerektiği görüşlerine yer verilmektedir. Küçük bir haberde ise yabancıların yardımlarını reddeden Sağlık Bakanı Osman Durmuş eleştirilmektedir.

24 Ağustos: Sürmanşette 146 saat sonra kurtarılan bir çocuğa yer verilmektedir. Manşette ise "Dinozorun çadırları" başlığıyla Kızılay'a yönelik eleştiriler yapılmaktadır. "20 yıldır Kızılay'ın başında olan Kemal Demir'in trilyonları bina yapımına harcadığı ancak depremzedeye çağdışı çadır bile vermediği" savunulmaktadır. Kızılay'ın çadırlarının hem az hem eski, çoğunun ilkel ve sağlıksız olduğu öne sürülmektedir. Haberde "Yağmurda mikrop kapacak tüm bebeklerin vebali çadır alacak yerde Ankara'nın göbeğinde 17 milyon dolara lüks iş merkezi inşa ettiren Kemal Demir'de olacak. Bunun hesabı mutlaka sorulacak" ifadeleri kullanılmaktadır.

Sabah'ın 2023 depremi haberleri

7 Şubat: Gazete depremi manşetten "Asrın Felaketi" başlığı ile verirken yıkıcılığın 130 atom bombası gücünde olduğunu öne sürmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarına da yer verilen haberde "Devlet Millet el ele yaraları saracağız" başlığı kullanılmaktadır. Diğer haberlerde ise arama kurtarma çalışmaları ve okulların tatil edildiği, dünyadan gönderilen arama kurtarma ekipleri konu edilmektedir.

8 Şubat: Sürmanşette "Eşsiz dayanışma" başlığıyla verilen haberde "Türk milleti asrın felaketinde devletiyle el ele yaraları sarabilmek için 7'den 70'e müthiş bir dayanışma sergiledi" denilmektedir. Manşette ise "Devlet bütün gücüyle sahada" başlığıyla verilen haberde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamalarına ve deprem sonrası yapılan çalışmalara yer verilmektedir. Diğer haberlerde ise arama kurtarma çalışmaları ve kurtarılan depremzedeler konu edilmektedir.

9 Şubat: Sürmanşetten yine yardımlara değinilirken bazı iş adamları ve şirketlerin yaptığı bağış miktarlarına yer verilmektedir. Manşette ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın deprem bölgesinden yaptığı açıklamalara yer verilmektedir. "Hiç kimseyi sokakta bırakmayacağız" başlığıyla verilen haberde Erdoğan'ın vatandaşlarla sohbet ettiği, onlara sarıldığı görseller kullanılmaktadır. Diğer haberlerde ise Japon bir uzmanın tarihin en büyük kara depremi olduğuna dair görüşü, deprem sebebiyle Suriye'de ölenlerin sayısı ve Sağlık Bakanlığı ile TSK'nın bölgedeki çalışmaları konu edilmektedir.

10 Şubat: "Yaralar sarılıyor" başlığı ile verilen tam sayfa haberde bölgedeki yardım ve kurtarma çalışmaları konu edilmektedir. Ayrıca gazete yazarları ve muhabirlerinin bölgedeki izlenimlerine yer verilirken Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bölgedeki incelemeleri de geniş yer bulmaktadır.

11 Şubat: Sürmanşette ünlü şeflerin deprem bölgesine gittiğine dair bir haber yer almaktadır. Yine sürmanşette Elbistan'da fayın dağı ikiye ayırdığı bir görüntü ve depremin şiddetini gösteren fotoğraflar bulunmaktadır. Manşette ise Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bölgedeki incelemeleri "Depremzedeye bir yıl kira desteği" başlığıyla verilmektedir. Diğer haberlerde ise enkazdan sağ kurtulanlar, deprem bölgesinde kılınan Cuma namazı ve deprem bölgesinde doğan bebekler konu edilmektedir.

12 Şubat: Sürmanşette Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin deprem bölgesinde açtığı ücretsiz mağazalar ve bazı depremzedelerin devletin kendilerini unutmadığına dair ifadelerine yer verilmektedir. Manşette Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bölgedeki incelemeleri ve öğrenci yurtlarının depremzedelere tahsis edileceği konu edilmektedir. Diğer haberlerde ise KKTC'de yakalanan bir müteahhite, yapılan yardımlara, Deniz Baykal'ın ölümüne, gazeteyi yayınlayan Turkuvaz'ın bölgeye gönderdiği yardım tırına ve tarihte Maraş'ta meydana gelen depremlere değinilmektedir.

13 Şubat: Manşetten verilen haberde enkazdan kurtuluş hikâyelerine yer verilmektedir. "Umut hep var" başlıklı haberde enkazdan çıkarılan kişilerin açıklamalarına yer verilmektedir. Bir başka büyük haberde Katar Emiri El Sani'nin ziyaretine yer verilmekte ve Katar Emiri "Kara gün dostu" olarak tanımlanmaktadır. Diğer haberlerde ise askerin bölgedeki çalışmaları, Hatay Havalimanının onarılması, TOKİ binalarının yıkılmaması ve yakalanan müteahhitler konu edilmektedir.

Sonuç: İki Dönem, Değişen Sahiplikler ve Medyada Yeknesaklık

Afet haberciliği, medya çalışmaları alanında uzun süredir incelenen bir alt disiplindir. Bu alandaki araştırmalar, kriz anlarının haber üretimi üzerindeki baskısını, kaynakların tektipleşme eğilimini, yardım anlatısının siyasi boyutlarını ve medya sahipliğinin editoryal çizgiyi nasıl belirlediğini ortaya koymuştur (Cottle, 2009; Moeller, 2002; Tierney vd., 2006). Cottle (2009), küresel kriz haberlerinde medyanın "dramatik anlatı" kurma eğilimini ve bunun siyasi aktörlerin meşruiyetiyle nasıl ilişkilendiğini ayrıntılı biçimde ele almıştır. Tierney vd. (2006), Katrina Kasırgası örneğinde gösterdiği üzere, afet haberlerindeki çerçeveleme tercihlerinin yalnızca editoryal değil, doğrudan siyasi ve toplumsal sonuçlar doğurduğunu ortaya koyar. Bu bulgu, Türkiye örneğindeki medya-iktidar ilişkisinin analizini uluslararası afet iletişimi literatürüyle buluşturmaktadır. Türkiye'de afet haberciliği ise bu genel eğilimleri barındırmakla birlikte, ülkenin özgün medya-sermaye-iktidar üçgeni nedeniyle çok daha katmanlı bir yapı arz etmektedir. Bu çalışmada incelenen iki deprem, bu yapının 25 yıllık bir zaman dilimine yayılan dönüşümünü gözlemlemek için ayrıcalıklı bir örnek oluşturmaktadır. Bu çalışmada derlenen verileri değerlendirirken iki dönemin sosyal ve politik atmosferini öncelikle ele almak yerinde olacaktır. İlk deprem Türkiye'de oldukça büyük dönüşümleri barındıran hızlı iki on yılın sonunda gerçekleşmiştir. Bu sürecin başlangıcı olan 80 darbesi toplumun aşırı politize kutuplarını nötralize ederken bir dizi neoliberal açılımın kültürel uzantısı olarak merkezin göreli elitizmini yumuşatmış ve yalıtılmış çevreyi de kamusal alana yani görünürlüğe davet etmiştir (Yeşil, 2016). Bu yıllarda medyada çoğullaşma, kimliklerin ve söylem çeşitliliğinin kamusal alanı istila etmesi, taban hareketlerinin görünür hale gelmesi, talepleri merkeze ulaştıracak iletişim araçlarına kavuşulması, devletçi reflekslerin yer yer yetki aşımları ile sivil alana müdahaleleri, pop kültür patlaması, serbest piyasa ekonomisine hızlı geçiş, özelleştirme, ideolojik partilerin merkez partiler aleyhine büyümesi, iyice ayyuka çıkan yolsuzluk iddiaları, 28 Şubat postmodern darbesi, küreselleşmenin kültürel yayılımının çok daha kuvvetli hissedilmesi gibi oldukça geniş bir yelpazede gelişmeler yaşanmıştır. Tüm bunlar özellikle devletin ideolojik temellerinin daha çok sorgulandığı ve bazı toplumsal kesimlerin devletin meşruiyetini çeşitli şekillerde tartışma konusu yaptığı bir ortama zemin hazırladı. Bunun üzerine gelen deprem ve deprem sonrasında kamu organizasyonlarının içine düştüğü acziyet bu kanaatleri pekiştirerek siyasette takip eden yıllarda meydana gelecek büyük bir değişim dalgasını mümkün kılmıştır. Bu bağlamda dönemin gazetelerinin deprem haberlerinde devlete dönük olarak oldukça eleştirel bir noktadan editoryal tercihler yapabilmiş olması oldukça anlaşılır gözükmektedir.

İkinci depremse cumhuriyetin 100., AK Parti iktidarının 21. yılında gerçekleşmiş bir depremdir. Bu deprem kapladığı alan ve yarattığı tahribat itibariyle 99 depreminin üstünde bir yıkıma neden olmuştur. Yaklaşık 700 km'lik bir hatta 10 şehrin ve 13,5 milyon vatandaşın etkilendiği deprem tüm toplumu oldukça travmatik bir manzarayla karşı karşıya bırakmıştır. 90'ların sonunun aksine 2010'dan itibaren birçok reaksiyoner mahiyette

yerel popülist siyasi akım dünya çapında etkinliğini artırmıştır. 2010 itibariyle devletlerin otoriterleştiği, gözlem kapitalizminin devletler için bir manivela haline geldiği, kimlik savaşlarının ilk aşamasındaki gerilemelerini özcü ve geleneksel pozisyonlarla telafi ettiği bir manzara göze çarpmaktadır (Esen & Gumuscu, 2016). Ortadoğu özelindeyse Arap baharlarının başarısızlığı, Mısır Darbesi ve Türkiye'de gezi süreci gibi gelişmeler Türkiye dahil olmak üzere birçok ülke için alternatif arayışlarına neden olmuştur. Bu durum Türkiye içinde de iki kutup yaratmış, Türkiye'nin 1952 NATO üyeliğinden beri içinde olduğu Atlantik Paktı ve onun imal ettiği politik kampa dahil olan bir blokla, yeni alternatifleri kovalayan bir başka blok siyaseten karşı karşıya gelmiştir. Bu karşılaşmanın en önemli kristalizasyonlarından birisi olan 15 Temmuz darbe girişimi ve sonrasında yaşananlar da Türkiye'nin deprem öncesi politik konfigürasyonunu belirleyen bir diğer kilometre taşıdır. Bu konfigürasyonda yerlilik ve milliliğe vurgu yapan, çok temel politik tercihleri bile devletin bekası ile ilişkilendirerek politik meşruiyetin sınırlarını alabildiğine daraltan, güvenlikçi söylemi gündeliğin her alanına tahvil eden bir devlet dili yerleşmiştir. Bunun tam karşısında ise makbul olmayanlardan oluşan sivil ve ekonomik organizasyonlar, dış misyonlar, dernekler, vakıflar vb. kalmıştır. Bu yeni konfigürasyonda medya açısından bakıldığında geleneksel medyaya neredeyse tümüyle hâkim olan bir iktidar ve uzantıları varken, 99 depreminde olmayan bir olgu olarak internet araçları insanların geleneksel medyanın örttüğü şeyleri konuşmasına olanak tanımıştır. Bu çalışmada internet ve sosyal medya konu edilmemekle birlikte iktidarın geleneksel medyayı neredeyse tümüyle temellük etmesinin arkasında internetin bu tür bir kontrole izin vermiyor oluşunun bir faktör olduğunu söylememiz mümkündür. Bu açıdan yeni depremde çalışmada konu edilen medya kurumları eleştirel bir tutum takınmaktan çok uzak, konuyu bir dayanışma ve birlik konusu olarak ele almış, aksi tutumları birtakım dış politik ajandalara hizmet etmekle ilişkilendirmiştir. Devletin acziyetini ima eden her türlü mesaj ve yayın tehdit olarak algılanmış ve çok yüksek perdeden tepkilerle sessizleştirilmeye çalışılmıştır. Bu iki tutum arasındaki fark iki dönemin zamanının ruhu, jeopolitik faktörler, dış politika gelişmeleri ve ülkenin içinde bulunduğu atmosferle kısmen ilişkilendirilebilse de tümüyle buna bağlamak büyük oranda aşırı bir yorum olacaktır.

Bu geçişin yalnızca sahiplik yapısı ve iktidar baskısıyla açıklanması, afet sonrası toplumların sıklıkla sergilediği "rally around the flag" (bayrak etrafında kenetlenme) refleksini göz ardı etme riski taşır (Mueller, 1970). Büyük ölçekli afetler ve krizler, siyasi konumlanmadan bağımsız olarak toplumsal birlik söylemini güçlendirebilir; bu nedenle 2023'teki dayanışma vurgusunun bir kısmı, sahiplik baskısından ziyade afet sonrası kolektif psikolojik ihtiyaçlarla da ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte, çalışmanın bulguları, bu birleştirici söylemin gazeteler arasında sahiplik yapısına göre farklılaşan yoğunlukta ortaya çıktığını göstermesi bakımından, salt psikolojik açıklamanın tek başına yeterli olmadığına işaret etmektedir.

Medya sahipliği meselesi de yine bu iki dönemin çok temelden farklı politik dinamiklere sahip oluşuyla doğrudan ilişkili bir mahiyet arz etmektedir. 90'larda medya daha çoğulcu bir yapı seyretmekte ve ana akım medyada en az 3 farklı perspektife sahip büyük yayın grubu bulunmaktaydı. 2010'dan itibaren ana akım medya devletin gösterdiği çizgide hizalanmakta gecikmemiş, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında ise tümüyle bir editoryal yeknesaklığa geçmiştir. Bu dönüşümde bir takım medya içi dengeler, politik mücadeleler, etki ajanlığı yapan dini gruplar vb. etkin gibi gözükse de genel manzarada devletin yeni sürümünün bir ihtiyaç olarak medyayı ilk elden tanzim ettiği çok belirginleşmiştir.

Hürriyet'in 2018'de Demirören Holding'e, Sabah'ın ise 2007'de Turkuvaz Medya Grubu'na geçişi, her iki gazetenin editoryal çizgisindeki kırılma noktalarıyla zamansal olarak örtüşmektedir. Hürriyet, Demirören'e geçiş sonrası eleştirel/muhalif tonunu kademeli olarak yumuşatırken, Sabah'ın Turkuvaz'a geçişiyle benzer bir çizginin pekişmesi görülmektedir. Bu örtüşme, çalışmanın sahiplik-söylem ilişkisine dair merkezi iddiasını salt korelasyonel bir gözlemin ötesine taşıyarak, zamansal dizilim üzerinden nedensel bir okuma olanağı sunmaktadır.

Durumu propaganda model özelinde konuyu ele alacak olursak, Türkiye'de sermaye grupları batılı ülkelerdeki gibi yerleşik bir düzen kurma konusunda oldukça geridedir (Akser & Baybars-Hawks, 2024). Nitekim model, medyanın güç ilişkileri, ekonomik yapılar ve siyasi çıkarlar tarafından nasıl etkilendiğini açıklar. Propaganda modeline göre, medya kuruluşları, belirli bir dizi filtre ve kısıtlama ile belirli bir şekilde şekillenir ve işlev görürler. Bu filtreler ve kısıtlamalar, medyanın toplumdaki güç yapılarına hizmet etme eğiliminde olduğunu öne sürer. Bu çerçevede, devletin Osmanlı'dan beri devam ettirdiği müsadere alışkanlığı sermayeyi devletin öncelikleri çerçevesinde hizalanmaya mecbur bırakmakta, hatta belirli bir zenginliğe ulaşmanın yegâne yolu

olarak devlete tümüyle tâbi olmak gözükmektedir. Bu anlamda Türkiye'de medya söyleminin propaganda model açısından analizi, propaganda modelinin beş filtresinin ya da sürekli bahsi geçen elit konsensüsün modelde öngörülenden daha farklı bir biçimde teşekkül ettiği ve bu filtre mekanizmaları ve konsensüs üzerinde de bir tartışma yürüdüğü dikkate alınmalıdır.

İktidarın eski Türkiye ile işaret ettiği önceki elit konsensüsü yenisiyle ikame etmek için tüm alanlarda yeni kurumlar oluşturduğu, medya yüzleri oluşturduğu, üniversiteleri ve sivil toplumu tanzim etmeye çalıştığı, İletişim Başkanlığı gibi tüm kamusal alanı söylemsel bir gözetlemeye tabi tutan polit-büro görünümlü merkezlerin oluşturulduğu düşünüldüğünde iki depremin ele alınışındaki farkın ya da aynı grupların yeni durumdaki değişik tutumlarının kaynağı daha iyi anlaşılabilir.

Bunlar göz önüne alınarak genel bir değerlendirme yapıldığında çalışmada konu edilen beş gazetenin tamamının iki depremle ilgili haberlerinde farklılıklar görülmektedir. 1999 depreminde Türkiye'de iktidarda Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisi'nin oluşturduğu koalisyon hükümeti bulunmaktadır. İncelenen tüm gazetelerin hükümetin hatta devletin 1999 depreminde etkisiz kaldığı görüşünü savunduğu görülmektedir. Ancak 2023'teki depremde bu gazetelerden sadece Cumhuriyet eleştirel tavrını sürdürmüştür. Tüm gazeteler 1999'da devletin yetersiz kaldığını, çalışmaların geç başladığını belli bir seviyede konu edinirken Cumhuriyet dışındakilerin 2023'te devletin yanında olunması gerektiğini vurguladığı öne çıkmaktadır. Söz konusu gazeteler, bazı eksiklikleri kabul etmesine rağmen devletin/hükümetin sorumlu tutulamayacağını, depremin çok büyük olduğunu ve bu büyüklükte bir depremle mücadele etmenin imkansızlığını savunduğu dikkat çekmektedir.

Gazete tasarımlarında da ciddi değişimlerin yaşandığı görülmektedir. 1999 depremi sırasında gazetelerin birinci sayfalarında daha çok görsel, başlıklar ve spot cümleler yer alırken 2023 depremi sırasında ilk sayfalarda metinlerin de ciddi yer tuttuğu görülmektedir. 1999'da tasarımlar daha sadeyken 2023'te haberlerin iç içe geçtiği yoğun tasarımlar dikkat çekmektedir. Bu farklılık, dönemin baskı teknolojisi ve dijitalleşmeyle birlikte değişen okuyucu alışkanlıklarını da yansıtmaktadır: 1999'da gazeteler tek büyük fotoğraf ve kısa spot cümlelerle duygusal etkiyi öne çıkarırken, 2023'te sayfa içinde birden fazla haberin, alt başlığın ve küçük görselin bir arada kullanılması, bilgi yoğunluğunu artırma eğilimindeki bir tasarım anlayışına işaret etmektedir. Bu görsel-kültürel dönüşüm, söylemsel değişimin yalnızca içerik düzeyinde değil: sayfa tasarımı düzeyinde de gerçekleştiğini göstermektedir.

Tablo 1

1999 ve 2023 Depremlerinde Gazetelerin Birinci Sayfa Tasarım Karşılaştırması

Gazete	1999 Sayfa Tasarımı	2023 Sayfa Tasarımı
Akit	Tek büyük enkaz fotoğrafı + üst başlık + manşet + spot; genelde tek ana gündem	Sürmanşet + manşet + 2-3 ayrı haber bloğu (Erdoğan fotoğrafı, yardım/OHAL duyurusu, muhalefet eleştirisi bir arada)
Cumhuriyet	Manşet + tek fotoğraf (ör. kurtarılan kız), ağırlıklı olarak tek ana haber	Manşet + birden fazla küçük haber (Destici, Baykal, üniversiteler); sayfa daha parçalı
Yeni Şafak	Manşet + spot; 3. sayfaya yönlendirme dışında sade yapı	Sürmanşet + manşet + 4-5 farklı haber (Erdoğan açıklaması, yardım: siyasi eleştiri, dini içerik) aynı sayfada
Hürriyet	Sürmanşet + manşet + 1 yan haber (ör. logonun yanında kısa dünya yardımı haberi)	Sürmanşet + manşet + muhabir "saha raporu" + 2-3 ek haber; metin bloğu sayısı belirgin artıyor
Sabah	Manşet + kolaj/tekil fotoğraf + sayfa içi yönlendirme ("19. sayfaya bakınız")	Sürmanşet + manşet + çoklu küçük haber (Kızılay eleştirisi, kurtarılanlar: siyasi gündem)

Netice olarak gelinen noktada özellikle konvansiyonel medyanın devlet dışı etkilerden tümüyle yalıtıldığı ve bir tür resmi bültene dönüştüğü bir medya manzarası bu deprem özelinde daha da belirginleşmiş, gazetecilik mesleğinin en temel esaslarının bile merkez medyada yaşama alanı bulamadığı bir durum artık mesleki vasat haline gelmiştir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma birkaç açıdan sınırlıdır. Araştırma, beş gazetenin yalnızca birinci sayfalarıyla ve her deprem sonrası ilk hafta ile sınırlandırılmıştır. Bu nedenle haberciliğin tüm seyrini, iç sayfaları ya da eşlik eden köşe yazısı/yorum içeriklerini kapsamamaktadır. Köşe yazıları ve iç sayfalardaki ayrıntılı haberler, kriz anlarında ideolojik söylemin daha nüanslı ve bireysel düzeyde inşa edildiği metinler olmakla birlikte, birinci sayfa gazetenin editoryal kimliğini ve kurumsal önceliklerini en yoğun biçimde yansıttığı için tercih edilmiştir. Bu seçim, sahiplik-söylem ilişkisini en doğrudan gözlemlenebilir düzeyde analiz etmeyi mümkün kılmış, ancak söylemin daha geniş bir metin yelpazesindeki görünümünü kapsam dışı bırakmıştır. Çalışma ayrıca internet ve sosyal medyayı kapsam dışında tutmaktadır; 2023'te var olup 1999'da bulunmayan çevrimiçi kanalların varlığı, konvansiyonel basının bu denli hizaya girebilmesinin nedenlerinden biri olabilir. Son olarak, okuma niteliksel ve yorumlayıcıdır; sahiplik-söylem ilişkisine dair sonuçlar incelenen örnek olaylar için geçerlidir; Türkiye basının tamamı için genellenemez.

Kaynakça

Akser, M., & Baybars-Hawks, B. (2024). Media systems and media capture in Turkey: A case study. *Media and Communication, 12*, 1-17.

Aldamen, Y., & Hacimic, E. (2023). Positive determinism of Twitter usage development in crisis communication: Rescue and relief efforts after the 6 February 2023 earthquake in Türkiye as a case study. *Social Sciences, 12*(8), 436.

Cottle, S. (2009). *Global crisis reporting: Journalism in the global age*. Open University Press.

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication, 43*(4), 51-58.

Esen, B. & Gumuscu, S. (2016). Rising competitive authoritarianism in Turkey. *Third world quarterly*, *37*(9), 1581-1606.

Fuchs, C. (2015). *Culture and economy in the age of social media*. Routledge.

Golding, P. & Murdock, G. (Eds.). (1997). *The political economy of the media (Vol. 1)*. Edward Elgar.

Herman, E. S. & Chomsky, N. (1988). *Manufacturing consent: The political economy of the mass media*. Pantheon Books.

İnceoğlu, Y. & Çoban, S. (2016). *Medya, iktidar, ideoloji*. Ayrıntı Yayınları.

Moeller, S. D. (2002). *Compassion fatigue: How the media sell disease, famine, war and death*. Routledge.

Mueller, J. E. (1970). Presidential popularity from Truman to Johnson. *American political science review*, *64*(1), 18-34.

Tierney, K., Bevc, C. & Kuligowski, E. (2006). Metaphors matter: Disaster myths, media frames, and their consequences in Hurricane Katrina. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 604*(1), 57-81.

van Dijk, T. A. (1988a). *News as discourse*. University of Groningen.

van Dijk, T. A. (1988b). *News analysis: Case studies of international and national news in the press*. Lawrence Erlbaum Associates.

van Dijk, T. A. (1997). Discourse as social interaction. In T. A. van Dijk (Ed.), *Discourse studies: A multidisciplinary introduction (Vol. 2*, pp. 1-37). Sage.

Yesil, B. (2016). *Media in new Turkey: The origins of an authoritarian neoliberal state*. University of Illinois Press.

Gazeteler

Akit. (1999, 18-24 Ağustos). [Birinci sayfa arşivi]. İstanbul.

Cumhuriyet. (1999, 18-24 Ağustos). [Birinci sayfa arşivi]. İstanbul.

Cumhuriyet. (2023, 7-13 Şubat). [Birinci sayfa arşivi]. İstanbul.

Hürriyet. (1999, 18-24 Ağustos). [Birinci sayfa arşivi]. İstanbul.

Hürriyet. (2023, 7-13 Şubat). [Birinci sayfa arşivi]. İstanbul.

Sabah. (1999, 17-24 Ağustos). [Birinci sayfa arşivi]. İstanbul.

Sabah. (2023, 7-13 Şubat). [Birinci sayfa arşivi]. İstanbul.

Yeni Akit. (2023, 7-13 Şubat). [Birinci sayfa arşivi]. İstanbul.

Yeni Şafak. (1999, 18-24 Ağustos). [Birinci sayfa arşivi]. İstanbul.

Yeni Şafak. (2023, 7-13 Şubat). [Birinci sayfa arşivi]. İstanbul.

Extended Abstract

Purpose

This study asks how the relationship between media and political power has shaped disaster journalism in Turkey, and how that relationship has changed across time. Rather than treating a single catastrophe in isolation, it sets two of the country's most destructive earthquakes side by side: the Marmara earthquake of 17 August 1999 and the Kahramanmaraş earthquakes of 6 February 2023. The choice is not only a matter of scale. Both events arrived at politically charged moments and were followed by lasting social and political shifts, which makes them unusually revealing cases for reading how the press constructs dominant discourse at times of crisis (Herman & Chomsky, 1988; van Dijk, 1988a).

The two earthquakes also carry a symbolic political weight that bears directly on the comparison. The 1999 disaster, and the sense of a collapsing state organisation it exposed, is widely read as one of the sharpers turns among the causes that brought the Justice and Development Party to power in 2002. The 2023 earthquakes, by contrast, struck shortly before the general and presidential elections of that May, with the same political bloc now in office and answerable for the response rather than rising against an exhausted order. A party that had once advanced on a wave of public anger over state failure was, in the second case, the addressee of the catastrophe. That reversal is part of what makes the pairing analytically productive.

The central aim is to trace, on a concrete and comparable body of material, the arguments newspapers reach for when they build a dominant account of a disaster, what they choose to see and to pass over, how the language of the news echoes the prevailing political idiom of its moment, and how the ownership structure of each title is reflected in its coverage. Because roughly a quarter of a century separates the two earthquakes, the comparison also makes visible the broader transformation of the Turkish media field over that period: the reconfiguration of ownership, the changing relations between political power and capital, the entry of digital platforms into the news ecosystem, and the gradual narrowing of editorial plurality (Golding & Murdock, 1997).

Methodology

The study is grounded in a critical, political-economy reading of the media. Following the line of argument that runs from Herman and Chomsky's (1988) propaganda model through the work of Fuchs (2015), it treats the press as one of the principal instruments through which consent for hegemonic discourse is produced, and it understands the framing of news, in Entman's (1993) sense, as the selection and emphasis of certain aspects of a perceived reality at the expense of others. Discourse is taken here not as a neutral mirror of events but, in the tradition of van Dijk (1988a, 1997), as a practice that actively shapes them and that carries the traces of the power relations embedded in language.

Methodologically, the analysis proceeds through comparative discourse analysis of newspaper front pages. Five titles that were in print during both periods and that represent different ownership positions were selected: Akit (later Yeni Akit), Cumhuriyet, Yeni Şafak, Hürriyet and Sabah. For each earthquake the front pages of the first seven issues following the event were examined, covering 18-24 August 1999 and 7-13 February 2023. Front pages were chosen deliberately since they condense a paper's editorial priorities and the image it wishes to project. To keep the ownership-discourse relationship in view, each title's coverage of the two periods is read consecutively, and a short account of its ownership history precedes the analysis of its pages.

Findings

Across all five newspapers, the coverage of 1999 and that of 2023 differ markedly. In 1999, when the country was governed by a coalition of the Democratic Left Party, the Nationalist Movement Party and the Motherland Party, every title examined advanced, in one form or another, the view that the state had been ineffective in the face of the disaster. Headlines dwelt on the collapse of public organisation, the absence of relief, and the slowness of official response, and even papers otherwise far apart in outlook converged on a critical register toward the state.

The convergence cut across the ownership spectrum. Akit, writing from an Islamist-conservative position, ran front pages declaring the state buried under the rubble and reproached the Red Crescent and official bodies in the bluntest terms. Cumhuriyet, from the secular centre-left, wrote that the hand of the state had arrived late and that crisis centres had themselves become the crisis. Yeni Şafak announced the collapse of the state; Hürriyet, then the flagship of the Doğan group and combative toward the conservative milieu of the period, turned its anger on negligent contractors and on a health minister who refused foreign aid. Sabah, secular in tone under its owner of the time, attacked the Red Crescent over its tents and its accounts. Whatever their differences, the papers of 1999 spoke, on this occasion, with a shared critical voice.

By 2023 this near-consensus had broken apart. Of the five titles, only Cumhuriyet sustained the earlier critical stance, holding the governing apparatus to account for delays, for the failure of coordination, for an unprepared disaster agency, and for the buildings that should not have fallen. The others, while conceding particular shortcomings, framed the catastrophe above all as a matter of national solidarity and unity, treated the magnitude of the earthquake as a sufficient explanation for the difficulties of response, and tended to read criticism of the state as service to some external political agenda. Messages that implied the inadequacy of the authorities were met with sharp rebuttal, and opposition outlets were dismissed in the new idiom of the period, branded as foreign-funded.

The analysis links this shift to the changed configuration of ownership and power between the two periods. In the 1990s the mainstream press was comparatively plural, with at least three sizeable publishing groups holding distinct editorial positions; the critical coverage of 1999 is intelligible against that background and against a political climate shaped by the 1980 coup, the post-1980 liberal opening and the 28 February process, in which the legitimacy of the state was openly contested. By 2023 the field had been reorganised. Hürriyet had passed to the Demirören group and Sabah to Turkuvaz, and the editorial range had narrowed to a degree that, read through the propaganda model (Herman & Chomsky, 1988), looks less like the settled elite consensus the model originally described than like the alignment of capital with the priorities of a reconfigured state, in which security-centred language and appeals to national survival had become routine.

A further difference appears at the level of design. In 1999 the front pages relied largely on images, headlines and brief captions, and their layouts were comparatively spare. In 2023 the pages carried far more running text and adopted denser, more crowded compositions in which reports were interleaved. Taken together, the findings describe a conventional press that, by the time of the second earthquake, had been largely insulated from forces outside the state and had come close to functioning as an official bulletin, to the point where even the basic norms of the profession struggled to find space in the mainstream.

Limitations

The study is bounded in several ways that should be kept in mind when reading its conclusions. It is confined to the front pages of five print newspapers and to the first week following each earthquake; so, it does not claim to capture the full arc of coverage, the interior pages, or the editorial and opinion material that accompanied it. It also sets aside the internet and social media, even though the availability of online channels in 2023, absent in 1999, is itself part of the story and arguably one reason the conventional press could be brought so fully into line. The reading is qualitative and interpretive rather than exhaustive, and the conclusions about the ownership-discourse relationship hold for the cases examined rather than for the Turkish press as a whole.

Implications

The comparison contributes to the disaster-communication literature by bringing the Turkish case into conversation with international work on crisis reporting such as Cottle's (2009) account of dramatic narrative in global crisis news and Tierney and colleagues' (2006) demonstration, in the case of Hurricane Katrina, that framing choices in disaster coverage carry political and social consequences. Read alongside recent studies of media capture and crisis communication in Turkey (Akser & Baybars-Hawks, 2024; Aldamen & Hacimic, 2023), it offers a historically grounded account of how mainstream discourse is constructed within power relations, and it suggests

that the critical reading of disaster coverage, and attention to the ownership structures behind it, remains a necessary tool for anyone seeking to understand how crisis and power are narrated in the present media order.

Originality and Value

The value of the study lies in its comparative and historical design. By analysing the news discourse of two major disasters drawn from different political periods, and by holding the same set of newspapers in view across both, it makes visible the continuities and the transformations of the media-capital-power triangle in Turkey over roughly twenty-five years. In doing so it offers not merely an account of the past but a vantage point from which the framing of crisis in today's media environment can be better understood.